

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

Proletari din toate țările, uniți-vă!

VALORI FUNDAMENTALE

Unul din adevărurile pregnante ale culturii române, de la izvoare și până astăzi, este acela în sfera căruia se cuprind înseși rosturile ei educative, această permanentă și mereu vie și necesară împletire a gândului creator cu frământările, cu aspirațiile, cu lupta și munca tuturor celor în lăuna și după povara sufletului cărora s-au rostit toate marile creații ce alcătuiesc fondul principal al spiritualității noastre. Cu gândul și fața către popor și stă literatura și arta, cu gândul și forța către istorie, către viață. Resorturi intime au legat cultura materială și spirituală, călăuzind și formând în timp generații și dezvoltând o zestre de spirit care se adaugă tuturor celorlalte bogății și frumuseți ale țării. Istoria culturii este, de aceea, în bună măsură, istoria devenirii prin oameni a patriei, este istoria unei permanente și laborioase creșteri de conștiință, este modul prin care s-au moștenit și se moștense, între elitele generațiilor. Și chipul în care luăm act de noi înșine, dintr-o perspectivă care înglobează azi și factorul politic și pe acela economic și social, gîndirea ca și practica, acțiunea creatoare. Relația cu lumea dar și cu noi înșine, de pe o poziție care nu mai e demulă a contemplerii idealurilor ci a integrării, a încreșterii în întregul care înseamnă înfăptuirea lor.

Definem azi prin muncă o vastă realitate a progresului și civilizației socialiste, o experiență de prim ordin în ceea ce privește construcția prezentului și viitorului, dar deținem toate acestea și pe calea culturii, a literaturii și artei. Congresul al IX-lea al partidului rămîne, evident, unul dintre acele praguri de boltă revelatoare prin care cultura și arta s-au redefinit în sensul moștenirii valorilor celor mai înaintate și al deschiderii spre realitate, spre oameni vii și concreți, înfăptuitori, spre izvoare de inspirație limpeză, autentice. Revenirea culturii și artei, a creației, la române și menirea lor omenească a însemnat și un act de educație în plan politic și social pe care Congresul al IX-lea l-a inaugurat ca în altă vreme alte domenii de activitate și care cert că de atunci lumea culturii și artei a intrat pe un făgaș nou, revigorat. S-a produs o nouă înțelegere a omului și a raporturilor sale cu sine, cu societatea, s-a produs nouă și superioară înțelegere a condiției culturii și artei, a manifestării spiritului creator.

Văzută ca un proces unic de o covârșitoare amploare și profunditate, construcția noii societăți și dezvoltarea pe mai departe a acesteia, în consens cu cele mai înaintate cuceriri

ale cunoașterii, ale gândirii și practicii umane, înglobează, în mod firesc, și actul revoluționar al făuririi unei noi conștiințe. Accesul la cultură, edificarea, prin cultură și artă, manifestarea personalității umane în plenitudinea forțelor, a vocației creator, constituie azi o realitate în temelul căreia putem vorbi și de o unitate nouă, superioară, a poporului, a națiunii. Cultura și munca, gîndirea și activitatea vie, practică, formează azi comportamentul moral-politic și social al întregii țări după cum formează și condiția de fond, exemplară, a individualității creatoare.

Au participat și participă la formarea și dezvoltarea unui stil comportamental învîmîntului cu întreaga sa bază materială și spirituală, știința, cultura și arta, toate avînd o forță de penetrație tot mai ridicată și o cuprindere identică în însăși concepția secretarului general al partidului, în activitatea teoretică și practică în lumina căreia socialismul se realizează cu poporul, pentru popor. Democratismul culturii este o parte a democratismului întregii societăți și de aici necesitatea de a consacra valori vii, autentice, valori fundamentale ale gîndirii și practicii umane. Patriotismul culturii și artei, al creației, cunoaște astfel motivații limpeză de conștiință și are în lumea realului, a realității în conținutul transformării, una dintre acele explicații de fond caracteristice pe filiera căreia acționează tradiția, spiritul mereu relevant al actului educativ și de largă sensibilizare a societății asumarea istoriei, angajarea și răspunderea față de valorile muncii și vieții patriei și poporului tău, dar acționează deopotrivă și rațiunea prezentului, perspectiva pe care o deschide, sentimentul și simțul unui viitor pe care îl poți și în deplină forță de a se materializa. Partidul nostru comunist, subliniind tovarășul Nicolae Ceaușescu, pleacă de la premisa că știința și cultura sînt părți componente indisolubile ale procesului de edificare socialistă și comunistă a țării. Răspîndirea științei și culturii în masele largi, ridicarea nivelului de cunoștințe generale ale întregului popor reprezintă o premisă hotărîtoare pentru atîrnarea stărilor superioare ale societății noastre comuniste — pentru crearea condițiilor ca oamenii să poată face să înțesească din ce în ce mai bogat izvoarele avuției materiale și spirituale ale patriei noastre.

Inspirîndu-se de la asemenea izvoare, și adăugîndu-li-se prin nobila lor menire, cultura și arta își îmbogățesc ele însele vocația și se integrează valorilor fundamentale ale epocii noastre.

Luceafărul

Anotimpul griului

Inedit

Tara Angliei

Inimii

Ce duci acolo-ascuns, **ma-ai intrebat**
Crezînd că-s niște lucruri de furat.
la niște hauri căpătate de pomană.

Căutător de zrențe și de vechituri.
Avuși aleanuri pentru toți
Să ai și pentru mine un leac **nu poți?**

Țiți ai bătut la tine, flămînzii
și desculți

Le-ai dat un adăpost, oricît **de mulți.**

Sub semnul lui Orfeu

Irismul în accepțiunea sa originară înseamnă o muzicalizare a lumii prin logos, o percepere a armonii ontologice, poetul — spunea George Călinescu — „este acela care cîntă, care comunică lumea acustică a universului său”. Poezia lui Nicolae Labis este, înainte de toate, o astfel de convertire a simțului în melosul verbalului, exprimînd năzuința artistului spre absolut, poetul de la Mălini și-a transcris existența în cîntecul metaforic prin forța limbajului liric. Universul labian stă indubitabil sub semnul lui Orfeu, avînd o permanentă propensiune spre muzicalizare, imaginația sonoră domină structurile figurative, autorul e îmbătat de eufoniile cosmice, de fluidul armonic al naturii: „Și brazii mei vuiesc fără furtună / Într-un ameliilor sonor balans / În vii vibrează struguri străvezi / Cristalurile cîntecelor grele / Și stropii scîpărații de melodii / Ca roua născ în ierburii mele”. Tot ce numește poetul devine cîntec, peisajul se transformă într-o imensă orgă prin care se aude simfonia firii: „O tragică baladă cîntă prin ramuri vîntul, o Mioriță-nnoarsă în altă chip”. Poetul simte curmiile naturii în vesnică metamorfoză, ascultă înforat melodiile misterioase ale vegetalului „fosnetul dormitor al ierbiilor”, el e pătruns de miracolul germinării și „ascultă-n cîmp cum sună primăvara / finetea clinchetelor și licheide” făcînd din poezie o lume oricărei unde logului și intrinsecă epifanic. Adolescențul poet e un vesnic îndrăgostit celebrîndu-și iubirea în jerbe de sunete: „Azi sînt îndrăgostit. E-un curcubeu / Deasupra lumii sufletului meu. / Izvoarele s-au luminat și sună / Oglinzile rîmîndu-și-le-n dans”. Eroic-labisian e un „eros cosmogonic”, un înfrîșare euforică a lumii, de aici și forța catartică a versurilor care transfigurează sonor realitatea dezvoltîndu-i armoniile adînci. Indiferent de tema de la care pornește, biografică sau socială, lirica poetului se sublimizează în cîntec, discursul e insuficient de o perpetuă muzicalitate care topește vîntele în lava unei simfonii poetice. Se simte peste tot fervoarea scufundării în armonia universului („viața își cîntă lumina ce-a pus-o în noi”) lirismul exultă prin muzica limbii ordinea mirifică a lucrurilor și e de văzută aici un cult pentru poezie, autorul „Primerilor iubiri” avînd o încredere desăvîșită în forța taumaturgică a verbului liric. La fel ca Orfeu, cel care cu lira imblînzea fiarele, Labis este un „homo cantans” transfigurîndu-și ființa în melosul poeziei pentru a apăra speranța, iubirea și încrederea convertindu-și energia afectivă în cîntec; poetul descoperă în sine armonia lumii oferînd-o semenilor prin sacrificiul creației, de altfel simbolistica multor poeme sugerează destînl orfic al artistului: „Simt cum distinct în adînc / Stropii de cîntec se sîrîc / Acolo vibrează o strună / Și sufletul-ntr-o răsună / Lumea amorfă cîștigă / Timbru de limpeză cristale / Cînd patima-n sopot ori tunet și-o strigă / Strunele tale”. Mai toată poezia e străbătută de obsesia sublimării cuvîntului în melos „Într-un cîntec răzător” — cum singur se numește — are nostalgia lirismului esențial care acționează magic asupra sufletului eternizîndu-l. Tăran la origine, autorul a păstrat în sensibilitatea sa e-courile unei tradiții orfice străvechi transmise pe calea folclorului oral: „Bătăile versului am prins a deprinde / Nu din cărți, ci din horă, din danț / Rimele, din bocete și colinde, / Din doine seara cîntate pe sant”. Structura muzicală a liricii sale nu e „confectionată” ci vine dintr-o spiritualitate arhaică, poetul spune: „Eu m-am născut acolo pe unde muștii cîntă / Cînd vîntul se avîntă prin codrii cei merei” fixînd o geo-

Al-Horia

Continuare în pag. a 2-a

IN ÎNTÎMPINAREA CELUI DE-AL III-LEA CONGRES AL EDUCAȚIEI POLITICE ȘI CULTURII SOCIALISTE

Convergența valorilor

Cartea lui Ilie Purcaru — **Literatură și națiune** — reprezintă mai mult decît un volum de intervenții. Este, prin unitatea ei, prin temperatura înaltă a dezbaterii problemelor o carte reliefînd atitudinea scriitorilor, în primul rînd, dar și a oamenilor de cultură din alte domenii (muzică, filozofie, cinematografie, arte plastice ș.a.) în probleme esențiale privind literatura și cultura română. Una din aceste probleme, ce revine aproape în toate intervențiile, este ceea ce am putea numi **valorificarea valorilor**. Mai simplu spus: care este atitudinea față de valori? Cum se promovează acestea? Cum se descoperă valorile tîrînd de statornicia noastră în spațiul matrice 7 Si, nu în ultimul rînd, este vorba aici despre fenomenele nocive, cum ar fi obtuzitatea în receptarea și tratarea corespunzătoare a acestor valori, vehiculată de o anumită mentalitate literară, dominată de exclusivism și idei preconcepute. Paleta de idei a cărții este mult mai largă și acest fapt e firesc: Sînt opinii și păreri expuse de scriitori de netăgăduită valoare în literatura română contemporană a căror operă nu poate fi observată la adevăratul ei însemnătate prin o privire critică îngustă, cu evidente efecte deformatoare asupra întregului literaturii naționale.

Un poet de talia valorică a lui Ioan Alexandru, întrebînd asupra noii viziuni poetice din Imne, răspunde: „Am descoperit sufletul poporului român în matca sa româno-bizantină. Mi s-a revelat spațiul sacru românesc. Am descoperit această sacralitate a poporului român, tradițiile noastre sfînte, am dat de jertfa lui Constantin Brîncoveanu, am plîns la mormîntul lui Ștefan cel Mare, la Putna, și pe Dealul Făclilor, unde a lăcșmit Horea, am căutat Vladimirescu, unde, aruncat a fost înțeles Tudor Vladimirescu. Mă socot fericit că trăiesc în acest spațiu, că avem o istorie atît de minunată, că, grație acestui spațiu, nu mă simt complexat de nici o civilizație și de nici o cultură din afara țării”. Numai să fie credincios, numai să fie, cit de cit, pe măsura înaltașilor! Opera mea de Imne încearcă oarecum să celebreze această istorie de imne și de bucurii ale sufletului românesc, să fie un prinos de recunoștință față de încrederea înaintașilor în destinul neamului nostru, față de atașamentul lor la pămîntul patriei, ale cărui mădulare s-au socotit”. Pare dificil de priceput de ce de la **Vămile Pustiei** încearcă opera acestui mare poet contemporan a fost greu „înțeleasă” de anumite critici.

Legătura cu trecutul, valorizarea literară a unor momente esențiale ale istoriei, apelul la straturile mai vechi de cultură, prezentarea unor momente din „aventura limbii române” sînt idei întîlnite în răspunsurile lui Eugen Barbu, Paul Angeli, Ion Lăncrănjan, Vasile Brebreanu, ei insistă autorii unor opere de referință în literatura contemporană. Pentru o mai exactă delimitare a valorii (acțiune la care un anumit tip de critică nu se declanșează), Paul Angeli atrage atenția asupra distincției necesare între materia artistică și „materia istorică” din amplitudinea sa ciclului românesc: „Unii cititori, inclusiv critici, confundă materia artistică a ciclului cu materia istorică, personajele din carte cu persoanele reale, încercînd să mă convină că acestea au intrat de-a dreptul în roman. Trebuie să fi deziluzionez. Nimeni din ce e real, adică atît de documentar, nu înțel-cuget într-o carte, prin simplul fapt că nu se poate. Un roman, dacă e roman, instituit, lucru știut, o altă realitate decît cea documentară”. O idee apropiată a legăturii cu istoria, pentru o mai reală apreciere a valorii operei, întîlnim la Ion Lăncrănjan. „E necesară, cred, această scoborie în trecut, nu pentru a concura sau a „completa” istoria, ci pentru a releva fațetele mai puțin cunoscute ale felului nostru de a fi, pentru a îmbogăți, dacă nu-i

prea mult spus, mitologia noastră națională. Există în direcția aceasta începători și izbîndi certe, există însă tot atîtea filioane necexplorate, tîrînd toate de ceea ce a fost și este esențial și definitoriu pentru poporul român — de vechimea civilizației noastre, de vechimea și originalitatea deosebită a culturii române, de vigoarea fără seamăn de mare a omului care s-a înfrățit pentru totdeauna, prin muncă și prin luptă, și prin iubire, cu „melegurile acestea dumnezeiești”. Trebuie precizat pentru cei ce confundă vigoarea cu primitivismul, complexitatea sufletescă fiind sinonimă, după opinia mea, asemenea „mitologiei” cu zăbă-tarea mărunță și mărunțarea a micului-burghez — că omul acesta, străbunul și părintele nostru, și fratele nostru de azi, a avut și are o viață sufletescă extrem de bogată, a avut o filozofie a lui, cum o atestă întregul său trecut, despre care s-a scris destul de mult, despre

Alexandru Ruja

Continuare în pag. a 7-a

TÎNĂR ÎN AGORA

Despre Luceafăr...

Identificarea poetului de la Ipotesti cu Hyperion este familiară firecărui din noi, fără a cădea în grandilocvența comparațiilor supreme, fără a ne împiedica din păcatul destăinuirilor. Emnescu este Luceafărul și nimeni nu se mîndrește de această comuniune, nici măcar astronomii nu încearcă să protesteze în încercarea altfel motivată a apărării adevărului științific. Emnescu e steaua, Emnescu e corpul cereesc încălzindu-ne nopțile cu lumina sa fabuloasă. În Bucovina Luceafărul se vede mai limpede ca oriunde. E poate meritul acelei clarități a nopților bucovinene sau, mai ales, e meritul acelei limpezimi de ruget pe care o purtăm în noi fiecare atunci cînd gîndim la poet. Un popas în Bucovina e un popas cu precădere al sufletului, deci. O călătorie în Bucovina echivalează în plan afectiv, desigur, cu o călătorie cosmică. Ea îți dă sentimentul puterii și al măreției. Cel ce se îndoliese de forțele lor, cel suferinzi de prea puțină iubire ar trebui să vină în Bucovina ori de cîte ori au prietel. Melegaul din nord îl va vindeca și le va întoarce speranța pierdută.

În Bucovina se ajunge de oriunde, pentru că ea începe din inima fiecărui român. Dar măcar o dată în viață fiecare român e dator să ajungă aici ca să înțeleagă de unde l se trage rădăcina sufletului. Căci sufletul său e asemenea unui copac vîntulînt într-un cîntec. Iar temelul lui se află în vatra genului național. A străbate obiective bucovinene nu înseamnă un exercițiu turistic ci unul spiritual. Vechii greci se duceau la Delphi cu speranța că vor afla adevărul despre viața lor supusă voinței capricioase a zeilor. Nimeni vinovat în această domniță a omului de se-a cunoaște destinul. Noi mergem în sanctuarele de iarbă ale Bucovinei știindu-ne de la bun început rosturile, întîmpinînd prin care va curge viața noastră din acea clipă mai la vale. Emnescu ne-a limpezit într-ait, rugetele încît nu avem nevoie de nici un oracol. El ne-a dat ceva înfinit mai prețios decît încrederea în propriul destin: ne-a dat încrederea nemărginită în destinul național. Pe hărțile lumii figurează multe

Titus Vișeu

Continuare în pag. a 7-a

Un moment de istorie românească

Există, în dezvoltarea unei discipline, cărți ce pot fi asemănate cu niște răspîndiri așezate pe cumpăna dealului, de unde pot fi urcate, apoi aprecia înălțimea la care te afli și poți cuprinde o bună parte din perspectiva ce ți se deschide. O astfel de carte-răspîndie și totodată o carte cu funcție de bornă ce demarchează net două etape în cunoștințele și imaginea noastră despre una dintre cele mai însemnate personalități ale istoriei plurimilenare a poporului român este și volumul **Marele Mircea Volevod** recent apărut la Editura Academiei Republicii Socialiste România în coordonarea lui Ion Pătrușiu.

Cunoscut pentru cărțile și contribuțiile sale de istorie modernă și contemporană (între care **La cumpăna a două epoci, 1849-1877**, Craiova, 1983, poate fi socotită o contribuție esențială la înțelegerea problemei agrare în perioada constituirii României moderne), conf. univ. dr. Ion Pătrușiu realizează performanța de a conține un deplină competență un colectiv de medievisti (istorici, numismati), bizantinologi, turcologi, istorici ai artei) din care nu lipsesc nume dintre cele mai ilustre (acad. Ștefan Pascu, Ștefan Ștefănescu), alături de tineri cercetători aflați în faza afirmării, ca Alexandru V. Dîră, precum și specialiști din alte domenii.

Am zice că întreaga noastră istoriografie, prin numeroase nume consacrate (nu liniște specialistul cel mai activ în renovarea istoriei noastre contemporane, conf. univ. dr. Mircea Musat, autorul unei excepționale schițe a devenirii istorice românești, privită din perspectivă luptei pentru unitate și independență, cu care se deschide volumul) și prin unele nume noi a fost convocată aici, într-un adevărat efort colectiv, pentru a realiza cel mai trainic monument științific ridicat vreodată în decurs de șase secole, vînzîndu-l glorios față de pana genială a lui Emnescu.

Rezultatul acestui efort este unic în primul rînd, prin amploarea lui: cineva a avut ideea de a calcula semnele tipografice și a demonstrat că la un loc, toate monografiile consacrate marelui vovod de la Bolintineanu la N. Constantinescu depășesc cu numai 10 pagini volumul de față. Clasicul text al lui Orice din 1918 echivalează cu 12 pagini, reputata sinteză a lui P. P. Păntulescu încîpînd în 192 de pagini!

Dar este unic și prin valoare și semnificație

deoarece niciodată nu s-a încercat, cu o mal eficientă metodă de coordonare, aplicarea principiului muncii în echipă (consacrat de mult pe tărîmul științei și tehnicii, de la laboratoarele biologice la uriașele proiecte de nave cosmice) în domeniul istoriografic.

Tot ce se mai află încă sub semnul discuției a fost lăsat să se discute. Observăm urmele intervenției doar în două cărți (pentru care avem, anterior, și forma completă, republicată aici fără schimbare în rest) în care coordonatorul nu a vrut să-și expună colaboratorii respectivi la situația jenantă de a se vedea flagrant infirmați de evidențele aduse de ceilalți colaboratori. E cazul datei de 10 octombrie 1394 pentru bătălia de la Rovine, infirmată categoric de toate izvoarele de bază, dar susținută încă, în virtutea obstinării sau inerteției de unii, și de ipotiza lui Minea — în forma ei nouă — care plasează campania sultanului Baiazid și vestita bătălie de la Rovine în toamna anului 1395. Cum Alexandru V. Dîră (17 mai 1395, o dată importantă în istoria universală — victoria românească de la Rovine) care este, fără îndoială, în momentul de față, cel mai bun cunoașcător al problemei, a demonstrat categoric și înaintatea datei de 10 octombrie 1394 și absurditatea plasării campaniei lui Baiazid după campania lui Sigismund (prezentînd-o drept consecință a ultimei!) prezența acestor aserțiuni conduce ar fi fost neindoielnic creatoare de nedumerire. Nu același lucru se întîmplă însă cu ipotetele ce mai comportă discuții. Ele sînt respectate în fiecare autor, dar cititorul de specialitate poate să-și facă singur o părere, citîrînd afirmațiile aflate în competiție! De pildă, ipotiza Elisabetei Zahariadeu, care susține că expediția lui Mircea la Karinovași a avut loc în 1392 este respinsă de Dan Zamfirescu prin metoda reducerii la absurd: cronicile otomane vorbesc de informarea rapidă a lui Baiazid, care se afla în Anatolia, despre această curajoasă acțiune a lui Mircea. Sultanul, infuriat, se întoarce în 1394, imediat ce află și prezența campaniei contra lui Mircea, campanie arătată pentru anul următor. Cum putea face un oăcar... doi ani de la Dunăre pînă în Anatolia — se întrebă Dan Zamfirescu. (Mircea cel Mare, factor hotărîtor în configurarea politico-istorică

Manole Neagoe

Continuare în pag. a 7-a

REPERE LITERARE CONTEMPORANE

Descoperirea „Balcaniei”

descendent al lui Sadoveanu și Volculescu, în direcția fantasticului mitologic, Fănuș Neagu se dovedește unul dintre cei mai importanți prozaatori actuali, care încearcă să configureze o mitografie a spațiului dunărean (a Dunării de Jos și a Băililor Brăilei). Deși proza lui Fănuș Neagu se înscrie, în linii mari, în formula unui realism magic, elementele propriu-zise fantastice, care prin motivul mitic al „artei finținarului”, ne trimite la **Istoriisrile lui Zaharia Fintinaru** din **Hanu-Ancuței** al lui Sadoveanu. Fintinaru este, aici, de zorigine le-gendară. Artă finținarului, alt de utilă pentru comunitate, este asociată, ca și la Sadoveanu, ca și în concepția populară, de altfel, cu dragostea. Fintinarul este ființa căruia i se cuvin, în semn de recompensă, satisfacțiile inebriabile ale erosului. Scarlet Cahul este și povestitorul și eroul povestirii. Bolnav, pe patul de moarte, Scarlet Cahul are sentimentul împlinirii propriului destin: „Pe două sute de finții stă scris numele meu. E tot ce-am făcut mai bun pe lume”. Darea în folosită a unei finții presupune un ritual magic și în jurul unei astfel de indeletniciri se tесе o întreagă mitologie. Nostalgicele aduceri-aminte, din vremea tînc-

reții, adoptă tonalitatea evocativă a lui Sadoveanu, finținarul nutrînd credința că a găsit inima pămîntului, că a văzut dansul halucinant și divinităților chthonice, păzînd unele subterane, fiind predestinat pentru dragoste. Erotica lui Fănuș Neagu este profunde naturală, senzuală. Acea „candore animală”, prin care G. Călinescu definea erosul eminescian, este mereu frecventă în povestirile lui Fănuș Neagu. Despre „eminescianismul” prozelui Fănuș Neagu s-a vorbit mai puțin, acest aspect al operei sale rămîndu-și fie relevant. Structural romantic, eroii lui Fănuș Neagu sînt niște „lunatici”. Există multă băție de lună în proza lui Fănuș Neagu. După Emnescu, Fănuș Neagu este, poate, scriitorul cel mai îndrăgostit de lună, din literatura noastră. Un inventar al comparațiilor și metaforelor, so-cante, la care apelează scriitorul, pentru a defini astrul nocturn, ar scoate în evidență performanțe aproape unice, incredibile, în materie. Fascinația pe care o exercită astrul îndrăgostit de romantic se transformă într-o adevărată teroare. Atracția devine periculoasă. Un personaj își pierde mințile într-o noapte frumoasă de primăvară, cu lună plină. Teroarea lumii, restituită de personajele lui Fănuș Neagu, este exprimată, uneori, în formule

Ovidiu Ghidirmic

Continuare în pag. a 6-a

VISTIAN GOIA:

B.P. Hașdeu și discipolii săi

Atitudinea față de scriitorii de răful doi este...

Actiunea reevaluarii și restituirii scriitorilor de plan secund este de-aia la început...

În mai multe rânduri, Vistian Goia semnaleză filiația care...

Este regretabil că autorul nu face mică fise monografice ale discipolilor...

Analiza prozilor zădărite contribuției hașdeienilor este apoi absentă...

M. Ungheanu

PROZA

LOC SIMBOLIC

Cunoscut mai ales în calitate de prestigios om al scenei...

POEZIE

RIGOAREA CONFESIUNII

Cele mai recente producții lirice ale lui Horia Gane...

CRITICA

SENSUL VALORIFICĂRII TRADIȚIEI

Apărută semnificativ în colecția „Contemporanul nostru”...

Indiferent con de umbră, odată cu afirmarea marii poezii moderne...

EDGAR PAPU:

Despre stiluri

„despre stiluri” (Ed. Eminescu, 1986) adună trei dintre sintezele fundamentale...

identică prăpastie ca și față de clasicism. Spre a ruina forma, manierismul „deformează atît proporțiile cit și liniamentele existente la modelele sale...”

Negatie care este Reforma (ideea că Reforma e manieristă merită o examinare separată).

Artur Silvestri

Sub semnul lui Orfeu

Urmare din pag. 1

grafie ideală a lirismului, locul unde sufletul e combusibilul cu ritmurile „firii într-o perpetuă înaltă în versurile poetului se aud modulările doinei...”

trădează evlavioasă tubire pe care tânărul poet o purta marelui prozator: „Îl voi slăvi în cîntec cum pot slăvi doar luna, iubindu-l ca pe mîniș, natalul, mel, cătrîn!”

În căutarea identității sale inconfindabile — și o distanțare („supraînălțare”), menite să ofere poeziei înclăbănt capabilă a deosebiți adevărurile...

Vlad Soriano

*) Ion Olteanu: „Deaurile lui Sirii”, Editura „Cartea Românească”, 1986.

notația precisă, eliptică aproape, surprinde anatomia stărilor cu o remarcabilă economie de mijloace: „Frig / și umbrele răzbec prin coaste / De ieri primăști de la soare raze hașurate de un artist medic...”

Al. Horia

*) Horia Gane: „Puntea de hirtie”, Editura „Cartea Românească”, 1986.

cent original în ceea ce privește ideea unei mai deosebite reconstrucții („într-ocecare”) a lui...

Apărută semnificativ în colecția „Contemporanul nostru”, lucrarea lui Liviu Grăsoiu...

Z. Cărlugea

*) Liviu Grăsoiu: „Șt. O. Iosif — doinirea ca vocație și destin”, Editura „Albatros”, 1986.

Plăcerea povestirii

Am considera pe Aurel Maria Baros un prozator debutant pare puțin cam curios...

Mă gândesc însă și la selectarea temei, ce contribuie la efectul de soliditate și substanțialitate al ansamblului narativ...

Tablou de Teodor Bogoi

PROZATORII TINERI ȘI UNIVERSUL RURAL

În continuarea unei tradiții exemplificate prin creații precum „Baltagul” de Mihail Sadoveanu...

Ape de cîmpie

Marian Barbu evoluează în buna tradiție a scoții călărescilor, impunându-se deopotrivă, ca poet, romancier, istoric literar...

Tablou de Ligia Macovei

Fundalul fantasticului

Venind dintr-o zonă mioritică a Văii Mureșului în care resursele ancestrale nu au scăzut încă...

fugare experiențe. Tănuind sau reievind, montind sau demontind în fața cititorului...

Debutul său cu romanul „Pământul ne răbdă pe toți” este unul dintre cele mai convingătoare din proza ultimilor ani.

Prin povestirile sale din „Fotografiea mai veche” (Ed. Eminescu, 1989) Dorel Sibilu descoperă o arie spirituală...

Cumpănirea izvoarelor

Ion Gheorghe Pricop a debutat în 1972, în Alma mater. De atunci, numele său a apărut sporadic în reviste literare...

Rememorare

Se scaldă vremea la început de lume, Un plop e chiciură de răbii tot, și în apusul unui soare, ca un cînt de aur stins...

Miscare

De cînd ești, frumusețea ta se-ocunde Astfel știam că ești și-ai fost: O răsturnare de renașteri succesive...

Geometrie

Soarele vast aprinde munții și văi, Tăceri și-abuzuri, mări și stînci, Și plopii sint ca sfredelene aer...

Nu vă mirați

Nă vă mirați, Am mers prin nori, Cit munți și dealuri răsturnate, Învățai în tufe de micșană albă...

În răzvrătirea firii, m-am urcat în piscuri și-am coborât apoi în samul greu al lumii...

În întineric, unde serpuinde mă lasă urcă sacra rădă lacrimii, Și sufletul lumina își aprinde.

Podeni

Tu legeni cerul, vița, răsură fermecată Du plîngi amăr după un strop de apă, E-ai tîpusti, că marea se îngroapă...

Tu uiți

Cu chipul trist și-ntotdeauna palid pe urma celui ce a fost un David, văjomș ciudat din mirurile lumii...

Cu chipul trist și-ntotdeauna palid, pe urma celui ce a fost un David, Tu uiți că ieri erai precum un iuier tinăr...

Cu chipul trist și-ntotdeauna palid pe urma celui ce a fost un David, Cu o petală-n inima furtunii, în scricobilo de știri al lumii...

Insomnie

Bătută-i clipa și bătut e vîntul Ce bîntuie în lung și-n lat pămîntul, Vale și virful albe de cîtină tristetea...

Un vîiet vaș se țerge-n strădă liniștit Și noaptea cade dinștră munți la vale, E cerul gol de stele și luna-o ațipit...

Norii-s ascunși pe după sălcii goale, Se țin de crengi ca de-un catarg. Neînșinate revine în ritmuri triumfale, lar pinze de corăbii prinse-n furtuni se sparg.

Bătută-i clipa și bătut e vîntul Ce bîntuie în lung și-n lat pămîntul, Vale și virful albe de cîtină tristetea...

Creion de dimineață

E-o dimineață clară, cu soarele plerit, Cu mînuți-ascunși în cețuri și cerul prăvălit, Cu timbe de lumină căzute peste case...

Adună clopoștii-nfloriți azi-noapte-n stei... De vise și de cîntec, tot mai frumoși, profunzi Sint ochii ce în joacă pe după stîlpi i-oscunzi...

George Mouța

Constantin M. Popa

Theodor Codreanu

ioana diaconescu

Ascunzătoarea

Pe masa mea,
Un semn cit o mică rană,
O tăietură cit unghia.
In crepuscul
Ochii aprins își vestește
Dispariția.
Și sorb seva sfântă a lemnului
Din care
E alcătuită masa mea
Pe care văd un mic semn
Cit o mică rană,
O tăietură cit unghia.

Și viață și casă

Să fii lună. Doar lună.
Tăcută și rece ca ea.
Să prinzi tu lumina ce arde
Și-n lumină rece prefă-o,
Astfel dura-va mai mult,
Cu mult mai mult
Crimpeul stelar ce te-aposă.
Fii lună. Și fie-ți tot ea
Și viață și casă.

Mina

Pe marginea apei
Lut roșu aprins. Cu teamă
Iți apropie mina de el
Apoi o retragi. Încă o dată
Gestul se vrea mai decis.
Și smulgi din malul aprins
O fărâmiță de foc. De lut roșu.
Mina-ți frământă o formă.
Printre degete curge focul
Amestecat cu apă ca și cum
Printre degete ț-ar curge sînge.
Vindeci apoi rana aceasta a pămîntului
Zidind, de vie, în mal
Mina ta.

Natură statică

Să te ascunzi
In camera albă, ceoasă
Luminată de fumul cel pur
Al zoriilor ce se ridică,
Să rămii singur pentru multă vreme
Fără spaimă și doruri.

O pînză, un colțar, o navă
Să-ți fie terosa. Să te ia
Pe lucinda apă o zile
Să te strîngă la piept și să-ți facă un semn:
nu te teme.

Să privești semnele magice,
Puținete urme rămase:
Furul de păr,
Faldul draperiei mișcate de-o mină străină.

Doar o înghițitură de lumină

Să serbi înăuntrul tău
Un astru de foc
Cu atîta ușurință
Ca și cum ai sorbi doar
O înghițitură de lumină.
Prin toate ungherele inimii tale
Să se răspîndească puterea.
Și setea de zbor să te-acopere
Cu o nemăsurată putere.
Inghetați aici, lingă tine,
Laleaua. In gloastră
Nu-i loc precum în pămînt.
Un abur asupră-i va da
Fărîma de viață ce-o pierzi.

De ce și cum

De-mi părea
Că mă răticisem printre crengi
Nu era adevărat decît că mă pierdusem
In coroana aceluia arbore abia înmugurit
Cu și semnele lui acoperite
Scoața lui mă cuprinsese
Și rămăseși acrotită
De bolta lui înaltă, de ramuri.
O mie de ochi mă priveau
O mie de brațe căutau să mă prindă
Dar numai eu știam de ce
Și
Poposisem acolo
Și sănătoasă și suferindă.

de ce-l atîț de roșu soarele și de neobișnuit de palid, acolo, la apus, ascuns după nori?
O vrabie uriașă, cu trompă de elefant, planează leneșă pe deasupra copacilor, pe deasupra oamenilor, pe deasupra cailor neliniștiți. O vrabie uriașă și umedă, gata de a se scurge numai apăs pe trupurile răstălate în vale, are ochii mici vrabia cu trompă de elefant, are ochii mici chiar și atunci cînd, brusc, scapără un fulger din ei, înainte de a se arunca peste lume. Oamenii privesc cerul, de unde nu plouă pentru că vrabia își continuă zborul spre alte zări, se grăbește, își sterge contururile și dispăre spre miaznoapte. Și, depărîndu-se, devine nor ca toți norii din stolu alburilor de ce pierde pe după dealuri.

De la poalele dîmbului te privesc doi oameni: un sirian și un cretan. Stau cu ochii ridicați spre tine și așteaptă răspunsul.
Dar Hannibal nu-și poate lua ochii de la cer. Cu greu se răstoarnă pe un cot — stătuse întins pînă atunci pe spate, cu miinile sub ceafă — și vede fire de iarbă, câteva gize, un picior al cuiuva mai încolt, un copac și tabăra întinsă pînă în zare. Lîngă tabăra, de jur împrejur, sînt înșirați călăreții libieni, mai încolt, izolați, spanioli, gali, campani, ligurii și grecii de tot soiul. Iar în margini, ca un zid de împrejmuire, călăreții numizi. Și icti colo cite un cartaginez...

Hannibal îi scototește pe toți cartaginezii în mînte și ochii li se întorc la cer, la soarele roșu ce începe să apună. Așteaptă cu nerăbdare luna, marea lui Iubită, zeita Dibo, Astarte care l-a sfătuit dintotdeauna. Dar soarele e încă agățat de crengile copacilor și, cu o mișcare bruscă, Hannibal ridică capul și privește în care stătuse culcat. Împreună cu el iar în picioare mai mulți bărbați, iar ceilalți, oamenii de la poalele colinei și cei răspîndiți mai încolo, se intrerup din mișcări și-și întorc fața spre el. În prima clipă te sperii de gestul prea brusc, dar sînt prea bine ce se așteaptă de la tine, că mișcarea aceasta rapidă n-a putut fi înțeleasă decît drept rezultatul lungii tale tăceri, că toți doresc HOTĂRIREA, hotărîrea pe care n-ai luat-o încă...

Hannibal rotește încet capul, privind oamenii, dar gestul este de acum stănat, mișcarea a fost învîțată în atîtea campanii.
Bărbații își înfig unghiile în palme și vocile în atîtea limbi se sting. Doar cîli nechează sălbatic, speriați de vreme și de liniștea prea bruscă a stăpînitorilor.

V-am așteptat pe toți, spune Hannibal cu voce tunătoare, iar gîndurile-i alunecă viscoase. E incapabil să și le adune, dar vorbește în continuare, știind prea bine ce trebuie să spună și oamenii îi sorb cuvintele.
Scena aceasta a avut acea aproape identică de atîtea ori, încît în mod logic, astfel trebuie să se întîmpe și de astă dată. Dar s-a desfășurat ea din nou? Le-a vorbit și acum Hannibal oamenilor sau au vădit acestia doar impresia că l-au auzit.

În vînt rece se ridică din depărtare, zburînd veșmintele.
— Hieronimus, rege al Syracuzel, a fost bătut și sîlt și se închidă în propria lui casă, spune sirianul fără să-și miște buzele.
— A căzut și Capua, spune cretanul.
Liniștea s-a spart și murmurul vociilor umple iarăși golul. „Cretanul mințe, gîndește Hannibal, cretanul mințe! Capua a fost dată drept pierdută de opt ori pînă acum și Capua a rezistat de fiecare dată!”. Dar simte o senzație de neplăcere cînd Hanno cel Tânăr deschide gura pentru a-și pune pe cretan la răspundere. Discuțiile interminabile se re-deschid, oamenii se reapucă de treburile întrerupte, știind că hotărîrea se amină încă o dată.

Sau poate că Hannibal renunță să le răspundă, să ridice capul, să se acolească în picioare. Moleseala, moleseala care l-a cuprins încă din Spania și care revine în valuri tot mai dese, îi închide ochii. Îi împiedică să urmărească firul gîndurilor. Sîte că nu e boală, că e doar o stare de...
Îi caută privirile — Hannibal o știe prea bine — dar el nu poate să-și ia ochii de la cerul începînd să se întunece. O moleseală, moleseala care l-a cuprins deja în Spania, moleseala despre care nimeni nu știe nimic și nici nu va ști vreodată, oboseala periodică divizivului girul gîndurilor.

Se discută iarăși despre Capua, despre fanatismul romanilor, capabili să susțină simultan patru fronturi, fără a mai socoti și regiunile și provinciile nemărginite — care de regulă tot fronturi erau. Și încă o dată vechile iluzii la ocară pierdută după Canas, după marea victorie din Apulia, atunci cînd, în urma bătăliei de la Ausidus, Roma tremura îngrozită în fața unor cartaginezi deslanțuți. Neplăcerea se transformă în enervare și-l trezește din moleseală, din moleseala aceea stupidă ce l-a cuprins periodic deja din Spania și ce persista acum tot mai des, nebanuită de nimeni la bărbatul energic care a umit întreaga lume.
— Ajunge! spune Hannibal.

Dar, deși privirile ajung pînă la el, Hannibal simțindu-le în aerul din jur, el nu pot să conducă gîndurile, așa că rămîne mai departe culcat pe spate, cu fața spre cer. Și între timp

gheorghe schwartz

Cum nu pot fi înșelate cuvintele

senzația aceea de ceva uitat, de ceva pierdut, îl stăruie în creieri și gîndurile sapa nepunincioase și caută în zădar ideea frumoasă, moartă în timp ce se năstea. Ideea aceea... Și negăsim, nemălamîindu-și în mîntea la misterul subtil, îl caută în afară și te agăț de simțurile de primul fir de iarbă, de piciorul aceluia (al cui?), de copacii din vale, de vocile oamenilor și de praful stîrnit de călăreții numizi, călătoria taberei tale. Furtuna dispăre la miaznoapte și doar praful mai colindă printre oamenii din tabără.

Hieronimus, spune sirianul fără să-și miște buzele, Hieronimus, rege al Syracuzel, a fost bătut și închis în propria-i casă.
— Capua n-o să mai reziste dacă nu... vocile se amestecă și, înalîindu-și ochii spre boltă, vezi în albastrul cristalin (răstîrnit ca într-o oglindă) mulțimea de bărbați și femei acțiunînd-se pe o limbă de pămînt împinsă nesigur în mare. Și vezi pămîntul nou născut, boțozat de cel-ce-au-fost-dinainte: Khardon, de greci și

Kharta-hadatha, de fenicieni. (Și în timp ce silrpea devenea tot mai viguroasă, s-a înălțat și locul. La început acesta n-a fost legat de lumina mare decît printr-un gîț subțire de adolescent, dar în curînd s-a îngroșat pentru a putea susține noua frunte a Africii — Cartagina. Mai vezi mulțimea acțiunîndu-se, bărbați discutînd cu gesturi largi în Byrsa în fața templului lui Emus, îi vezi certîndu-se, împîcîndu-se, lîngsîndu-se și încleștîndu-se. LE VEZI vocile ce sînt în orasul nou, certuri și soapele ce se cațără prin străzile largi, prin străduțe, în sus pe Hecelia și iar în jos în cele două porturi, vezi soarele și femeile și copiii, mulți cartaginezi, mulți străini, toți grăbiți. Și vezi în oglinda oglinzii din nou cerul. Și-ți cobori privirea.)

Se înnoțează încet: în seara aceasta amuruzi să suspendat de voci — pe vocile ostelilor din tabără, pe vocile celor rămași acasă — astăzi și ieri și demulți.
— Din Macedonia, regele Filip III trimite vesti: romanii...
Și zarea își deschide ochii — și zarea are tot un singur ochi ea tine, poate și-o fi pierdut și cerul ceilalți ochi undeva într-o mlaștină sau pe o culme de munte înzăpezit.

Te uii ochi în ochi cu bolta și e firesc să începi să lăcămizi, dar îți strîngești voința, și-o încordezi și aștepti. Și cerul se concentrează la rîndul său și-și deschide tot mai mult privirea mereu mai adînc, mereu mai plină. Pînă se face noapte. De cînd o aștepti? Și de cînd vine la întîlnire, prină și ea în vînt?
Intr-o altă noapte cînd patria fusese în primedjie, ai asistat la sacrificarea unui copil cartaginez. Ai privit cerul, așa cum stătea în mijlocul mulțimii, și ai văzut-o. Nu mai erai copil și încă n-ai devenit bărbat, dar ai simțit fiorul care străbatea din privirea ei. Oamenii o numeau Astarte. Și îi mai spuneau și Dibo și o considerau zeiță. O priveau și li se părea că ea nu-i vede. Atunci aprindeau rugurile victoriei și-și răvășeau neamul tău. Ai pierdut un ochi în Apennin și acum oamenii-ți e-vilă fața, obrazul desfigurat — celălalt chip al necoriei și-al urii, al vîtjelei ce te-a stăpînit mereu. Nu vrei să-ți arăți feței cicatricele, pătrunzi adine în întinerie, acuma-ți ea în lumină, o priviți de acum înainte foarte rar și, apoi, erau prea preocupată cu tălmăcirea aceluia trînturii de comunicare pentru a se mai ocupa de Luna-Zeiță.)

ATŪNCI ai deprins jocul de care nu te-ai mai putut dezbrăta: tu comunicai cu zela, o vedeai și te vedea. Ai cunoscut-o mai bine în Spania, întins noaptea în cortul tău fără acoperiș. Și ai mai regăsit-o de citeva ori în brațele

ana pop sârbu

Dogoare latentă

Frumusețea trace cu pași înceți strada.
N-o izgoni, rubin, coliere, seife de ametist
poartă
Iluminată e singurătatea, pe jumătate ireală,
Îți amintește de sacra retorică
De chipul apolinic, de prima tinerețe,
Alțiia crin și violete
Aprinse de petimă,
O dogoare latentă irumpe strada.

Libațiile lui Poseidon

Pe corabia lăcrimau lacedemonienii,
Urcam și eu pe corabia răbdătoare,

Cu foja calmă îl îmbrățișam pe Plutarh,
Zeii erau și ei pe corabie,
Cleomene era demn,
Pe umeri li se vedeau urmele strălucitoare
îmbrățișării,
Iar ea, Cratesiclea, tăcută și prezicătoare,
Se retrăgea din libațiile lui Poseidon.

Piriiașe de amintiri

Istovit de viziunile sale
Trecea strada cu pași pustii,
Vibra în el spiritul strînut de frumos,
clepsidră...

Podoabe tainice de amestist purta,
Iscusitul seif îl avea plin de măturoși,
Ianturele și perle,
Pe jumătate ireală, singurătatea îi era soră,
Îi bîntuia temerare plăceri.
Ziua cădea ca un soldat, ca o călăuză, ca
un efeb.

Piriiașe de amintiri îl acopereau glezna,
Luminind biruitoarea lui strălucire.

Lacrima victoriană

Lucea ca un catarg tăișul,
Metafora în care țipă speranța albă,
Insula Nautilus, lacrima victoriană,
Ochii roșii ai infernului nu mă mai cheamă,
Paionjeii fognesc în hambare,
Fantasmele se sting,
Doar vîntul ridică un caier de ochi de
de film.

teatru

«Regele Lear»

TEATRUL NAȚIONAL DIN TIMIȘOARA

Regele Lear este o capodoperă în care recunoaștem toposul legendei. Azi, întîmpîrile, care au decis tragedia destin al personajelor, ni se par neevocabile. Dacă prin tratarea scenică, gravitatea efectelor s-ar lua la întrecere cu gravitatea fabricată, neșigură, a cauzelor, rezultatul unei reprezentări ar tînde către ridicol și desuetudine.

Pentru a le evita, regizorul Teatrului Național din Timișoara, Ioan Ieremia, se apropie de textul lui Shakespeare (fără să se lase copleșit), aburîndu-l din unghiul grund-motivului, cum ar spune L. Jesner (care, vorbind despre adaptările shakespeariene, solicită sacrificarea elementelor nefundamentale). Pasașele descriptiv-retorice (mai mult din actele IV, V), sînt eliminate, păstrînd personajele și cuvintele ce facilitează înțelegerea spectatorului în susținerea ideii acestui motiv de bază, în jurul căruia gravitează totul. Semnul decisiv este tronul. Sensul pe care-l deșază este, implicit, legat de defecțiunile puterii, de fluxul și refluxul autorității. În adîncimea umbră a scenei, în centrul unui spațiu imens, denudat de orice accesorii, se configurează însemnul puterii, tronul piramidal, recunoscutibil prin învelșul mantiei regale (fîntor,

semnificațiile vizuale ale costumelor (numaiate parcă, în sine), de semnificațiile sonore ale scîndurilor (duse din registrul aceluia uniu fîntor, în discute primatul dramaturgiei sau el regiei) și spectacolului complexității. Faptele sînt cifru destîmului acestor tragice personaje și rezolvarea însemnădu-le, fără crutare, ca violență, în fata noastră. De aceea, contrar tradiției teatrului elisabethan, actorii își desfășoară la vedere, pe scenă (nu în afară ei), contorsionările morții. O reprezentare voit artificială, care se organizează, din mers, după un ritual al mișcărilor vizuale solemne (naturale), smulgînd, periodic, publicul din friul (bine strînut) al captivității scenei.

Nicoleta Gherghel

film

LANTERNA

CU AMINTIRI

Maestrul necontestat al perioadei interbelice a filmului românesc, cu opere controversate și aplaudate în prima perioadă din cinematografia socialistă, originalul interpret al „universului” Caragiale, Jean Georgescu are bucuria de a se vedea eroul primel monografii dedicate unui cineast român. Cartea semnată de Oltea Vasilescu nu este mai puțin un omagiu adus unuia dintre cei mai consecvenți animatori ai cinematografului național, într-o perioadă în care realizarea unui opus filmic echivala cu o aventură plină de riscuri pe multiple planuri. Autorea monografiei Lanterna cu amintiri evocă aducînd argumente convingătoare o biografie artistică unică prin menndrele și acumulările ei, prin reușitele și dezamăgirile care au marcat parcursul unei activități cinematografice de peste cinci decenii.

Începuturile actoricești la Compania „Elvira-Iancovescu” și în filmul Timișoara de la tîrziu (1923) primul film realizat în calitate de autor total — Milionar pentru o zi (1924), ucenicia parizană ca scenarist și regizor, filmele realizate în Franța, momentul „O noapte furtunoasă”, scollile de cinema înflînțate, etapa documentaristă, filmele realizate în perioada 1951—1969 inspiră tot atîtea capitole construite

cu o bogată informație și o atîșantă analiză a evoluției unui artist de excepție, care a refuzat compromisurile și facilitățile, optînd de fiecare dată pentru seriozitate, rigurozitate și primatul muncii creatoare a autorului de film.

Extrase din presă, declarații ale actorilor și regizorilor, ale elevilor și studenților de la Institutul de artă cinematografică (unde Jean Georgescu a fost profesor de maeștria actorului de film pînă în 1953), documente inedite, scrisori, jurnale de creație, mențiuni dintr-o bogată bibliografie de istorie, critică și teorie a cinematografiei semnate de autori români și străini, contribuie la conturarea unui impresionant portret de creator. Cineastul a avut, se știe, și perioade în care conul de umbră al unei epoci revolute și-a pus amprenta pe biografia sa artistică. Era oca în care pentru acordarea unui rol se inițiau „întreceri socialiste” fără a se ține cont de capacitatea unui actor de a oferi viață unui personaj anume. Autoarea menționează cu tact, folosînd, fără a abusa, o serie de informații prețioase, o atîșat mă puțin productivă din creația cineastului subliniînd incapacitatea acestuia de a adera la principiul minime

rezistențe, precum și cîteva dintre circumstanțele genezel unor esecuri artistice, datorate mai degrabă unui avînt funcționare decît unui autentic climat de emulație artistică.

Fenomenala tinerețe a cineastului care a reușit să transpună într-o versiune de referință opera lui Caragiale, a autorului de film pentru care elaborarea artistică de valoare nu reprezintă altceva decît permanenta aspirație spre perfecțiune în fiecare compartiment de creație a edificului filmic, transparent evident din mărturiile culesse în urmă cu un an, la aniversarea vîrstei de 85 de ani, mărturiile ce încheie volumul „Lanterna cu amintiri”.

Jean Georgescu a fost, de-a lungul unei lungi cariere, actor, regizor, monteur, machior, dialoghist, scenograf, scenarist, operator, profesor. El a fost nu mai puțin, pentru multe generații de creatori, exemplul unui îndrăgostit de cinema, care cu toate dificultățile și adversitățile a împus prin conștiința înalțel răspunderii morale și sociale ce o implică actul de creație în cea mai populară dintre arte.

Însoțită de o documentație biofilmografică, de 80 de imagini și numeroase fașsimile, sugestive desene ale cineastului, reproducînd după documente de epocă, volumul scris cu competență și entuziasm, cu farmec și dăruire de Oltea Vasilescu, aprăut sub egida Institutului de Istoria Artei la Editura Meridiană este un frumos dar, necesar oricărui iubitor al filmului românesc, oricărui autentic cinofil.

Călin Stănculescu

cilic pe mosor — e gindul căutat de atia vreme, gindul uitat neterminat.

Un Malchus, Marco și Tili au atecat și-au cercit părți din Sicilia și Sardinia, excludându-l pe romanii de la comertul din sud de frumoasele dealuri. A fost vremea de aur a urii împlinite. Ura — strigăt înăbușit, înghițit înainte de a ieși din gâoaace, răsărindu-se în nervi, în organe și-n singe. Ura se depune de-a lungul traieclelor, le îmbracă și le strângutează în hainele ei, nemărirămînd cu timpul decît ea singură — singele ură, nervul ură, Lipitoarea.

Ai minile grele și trupul și-e greu, și închizi pumnul fără a putea să-l strîngi, iar sfircul îți scapă printre degete. O mină — a ta, a ei? — o mină apucă firesc cuțitul cu lama de aur și-l smulge din sfoara cu care și-era prins de gît. O mină — a ei, a ta? — strîpunge luna. Aurul sfredelind munți și nervuri scoate la lumina tremurătoare aur, izvoare de lună topită. Astarie se zbate singurînd. Bei singele rîni din sin.

Lipitoarea-i sătuliă.

Te scuturi și, nesigur pe picioare, te înapolezi, împleticindu-te, pe drumul pe care ai venit. Nu te mai concentrezi la poezia pe care o strîbăți — un instinct tăinic te orientează întotdeauna pe orice cale al pășii-o chiar și o singură dată. Dai la o parte ramurile cu minile, dar alungi să nu te mai ferești, verdeata se agată cu spinii de tine și alungi isovît în tabără. Singerezi. Ești aproape gol și porți doar arcul și tolba cu săgeți. Și un snur în jurul gîtului, un snur de care nu mai atîrnă nimic.

Hannibal trecu în noaptea aceea prin tabără spre colina din mijloc, acolo unde era locul său. Oamenii se sculau în picioare și-l trezeau pe cei care dormeau. Și-l vedeau: groaznic pe ochiul orb și cu trupul zdrellit; numai ură din ochiul viu, numai ură din trup, numai ură încercînd să-și azvîrle în ură spaima din suflet. Conducătorul armatei Cartaginei, conducătorul bărbăției ei, al vieții ei, stătea pe colina gata de a vorbi.

Si oamenii asteptau hotărîrea.

Cerul s-a înnourat, aerul e negru.

Deschizi gura și o închizi, dar acum știi că vei vorbi, experiența și succesele te-au învățat de atia timp să te adresezi ostenilor.

— Te tero Roma... începi și nu gîndești niciunde, vorbele ies singure, scăpate ca din prăstie, nu le mai controlezi — ai mai putea oare s-o faci?

— Te ameninț, Romă, cu mina goală, dați-mi arme și fușiți! Iună vocea lui Hannibal și el crește groaznic, umbră neagră pe colină. Nimeni nu se miră văzîndu-l, auzind ciudata amenințare. Da, cumplită, arătarea întinsecă din virful dimbului poate amenința și cu mina goală...

Si continui în latină, pentru că pe romanii ameninți, ei trebuie să audă. Să audă și să tremure!

TE TERO, ROMA, MANU NUDA; DATE TELLA, LA TERE!

Oamenii tac, au obosit prea așteptînd această clipă, au strigat, s-au agitat, au țesut intrizi, s-au luptat pentru ea. Acum tac. Ca orice ființă obosită de zburc, odată cu aflarea deciziei — oricare ar fi ea — gîndul se prăbusește istovit în somn.

„Te tero Roma...” străbate munții, dispere în depărtări.

(Se spune că amenințarea s-a auzit pînă la Roma, că strigătul ei a făcut să vibreze templele zeilor și casele muritorilor, că viațutul ei a mîscat din loc pietrele de la fundamentul clădirilor și a înclinat coloanele din pietele publice. Se mai spune că, asurzit de zgomot, oamenii au trebuit să-și astuce urechile cu ceră, dar cu toate că nu mai auzeau nimic din afară, în sufletul lor pătrundeau încet-încet zgomotele spaimii ce nu se mai stîneau.)

„Te-te-ro-ro-ma-ma-nu-nu...”

Bestemul a fost roștit și o clipă te-ai liniștit și tu. Liniștia trecătoare a simțămîntelor obosite, prea epuzate pentru a putea dormi. Așa că se trezesc din nou: sentimentele, sentimentele și rațiunea. Ili revin în memorie pasurile Apeninilor cu opintelle oamenilor și gîfălia animalelor, al un rictus la amintirea mișcării Armanului, revezi ostelii infuzate în maslini, elefanți căzuți în zenușii și murind dină la unu, simți iar praful, sudoarea și strigătele mercenarilor, bărbății obisnuiți să îndure și să tacă. Și noaptea aceea cu toată, ci vedeai cu ochii doar mil pețire țoțe, stele pe cer, țoțe în mil, noaptea aceea ciudată cu strigăte printre stelele din mil, cu vocea printre țoțele din cer. Noaptea ochiului tău.

Un frison îți străbate corpul. Spaima amenințînd, bibliale lase la iveală.

Istovii, oamenii se culcă la loc. Dar ecoul se întoarce în muntii. Sunele se alungesc, se întind, se desprind din cuvinte, vin singure înapoi. Mai multe, mai multe. Strivesc totul în cale.

Ascultăți oameni cu toții cum ridă muntii! Hohotele și din spatele lor ride-n întinerie Spania. O boare înghețată tremură înspre voi.

Barbare tună acum silabele:

Te-te-ro-ro-ma-ma-nu-nu-da-da-te-te-la-la-te-te!

Tablouri de Viorel Lăzărescu

marius stănilă

Dragostea mea pentru tine

Amabelle Lee murise de o mie de ani la fel și Isolda

lumea ardea de la margini spre mijloc

cetate asediată inima mea:

se rupeau în grabă ultimele formule poetice se înnumărau ultimele războaie și ruguri.

Nu mai lumina nici o rană: dragostea mea pentru tine devenea o amintire istorică.

Mai bine rîndunica

Poetului Marin Lușpanu

Spre sfîrșitul iernii e timpul să aşezăm melancolia în raftul bibliotecii — memoria și pilonul lumii,

pod ocolit de lumină, apol dintr-o mare iubire de oameni să aruncăm totuși între vechi palimpseste uscate, flacăra lor

ar lumina cinci milenii în urmă, nici unul în față

Asta ar însemna să intrerup pentru o clipă jocul de șah

să stîrnesc praful amintirilor indezirabile. Mai bine rîndunica miine își va face din ele un cuib găgăos ca o piață de fructe, mai bine

astă seară șarpele își va depune acolo veninul.

Pină la alegerea apelor

mai e timp de visat Scandinavi cețoase cinci corăbii de clădit cu privirea și-a singură lovitură de aripă.

Într-o vedere lungă, un auz

De la o vreme ne stringem unul spre altul cum peștii în marile năvoade și tot ca ei lunecoși parcă de o subtilă sudoare a materiei ne apărăm cum putem ne rărîm ne rărîte

o mină dibace trece lin printre noi ne aruncă în aerul insuportabil de ușor insuportabil de rar într-o vedere lungă, revărsată, într-un auz prea ascuțit,

mai bine uită totul despre asta mai bine amurgul acesta de sfîrșit de milenii mai bine noaptea ca un vinător nedormit cu mari cercașe albastre în jurul ochilor de o exemplară puritate și

costin grigoraș

Ars longa

la naiba retorica și toate figurile de stil iată pagina neatinsă ca o cîmpie

ah minunea asta de viață privită ca un tablou restaurat

omenească stare premergătoare operei care ține locul celor șapte minuni ale lumii

Transparente

ultimul și de păsări pierde zborul făgăduite altui anotimp

ceva uitat își singurează tălpile de cioburile privirii

ceva care te învinge cu o neliniște despărțitoare de lumi

din vremea cînd respirăm în păduri nenăscute aproape înzăpezit în părul steei pribege

simți puntea clipei clătîndu-se sub mila fără margini

țipătul neuzit al pinzelor intinse peste întregul poem ca și cum le-ar fi atins în adorare mina lui Bruegel

La apa Vavilonului

unde șezum și plînsu amestecarea limbilor lumina brașă de păsări între două răsărături căuțind înșirarea din sine prin pagina nescrisă graiul cel uitat ca o floare de piatră suitoarea la cer

pe măsura zeilor

george chirilă

POEME

Imaginarele diguri

Ca și cum ai reveni la Ephes numai în sandale de iarbă în loc de mantie ogădînd și norul năstrucnic de umeri numai ochiul de sticlă hlîzînd la orizont și marea izbînd infuriată imaginarele diguri ca și cum dintr-o dată în viața orașului s-ar ivi de neunde Constanțiu zicîndu-ți cu voce aproape perfectă: — Incumetă-te, hai, dacă tot ai ajuns...

Bătăcia inimii tot mai repede repede clarul privirii harul adoarele în dimineața cînd m-am ridicat de jos descoperînd cerul

Pe aripile tale

Să cazî este așa de lesne mult mai dificil este să te înalți pe aripele tale însă

atît i-ai spus și după aceea te-ai lăsat îmbrățîșat de valuri

De aceea scriu cartea

Eram destul de aproape nu cu fruntea lipită de zid eram chiar zidul înzestrat cu simțuri cînd aceia l-au adus țirziu pe

Theodosios și i-au poruncit: — Rămii aici, ingenunche I — și el n-a scos un cuvînt îndeplinînd porunca; aceia s-au îndepărtat și l-au izbit cu sulje

Eram destul de aproape pe mine m-au izbit cu sulje de aceea scriu cartea și a iscălesc Theodosios

liviu vișan

Sub ghilotină de rouă

Un dangăt de lună din două lungă presimțirea din vis, tristetea de a decapita un cais sub ghilotină de rouă.

Păsările din cuiburi, uimite, își ascund cîntecele în vreun copac, s-au aprins țorțele de liliac ori numai dorul, pasămite.

Floarea de cais se dezbracă cu un gest delicat, de mireasă, parfumul intră în casă de-o amintire să zacă.

Nu mai pot descînta de deochi, door înflorirea-i de vină, petala va muri în lumină refuzînd să se lege la ochi.

Balotești

Satul abosește spre sud mai departe cu-o toamnă de mine, pe sub lacrimi negre de dud cine mai vine la cine?

Sub policandre de tei mă atinge-o ogînda cunoașterii capătul funiei legate de clopotul nașterii.

Și cerul către Syracuse

Măsliniu dau în floare iar asinii duc poveri de flutur pe lespezi rid în chilimbar riuri venind ca la-nepături și cerul către Syracuse e limpede ca niciodată sărut cu ochii și cu buza această clipă fermecată această sfîntă liniștire și acest zvon frumos de val de parcă nici n-a fost ostire pe somnul meu trecînd brutal...

Roza citită

Roza citită în rază iarba lecuindu-mi rănile după atita drum pe marea cea fără început și sfîrșit roza citită în rază heraldic semn hieroglic transmisă de cel ce oș fi putut fi celui care sint între noaptea și zi între tăcere și cuvînt

Ca lespede

Nu spaima căderii imi fulgeră trupul ci golul care peste cuget ca lespede roasă se lasă

Cerul instelat și trandafirul

Vintul și vinul privighetoarea cu trîlul cerul instelat și trandafirul imi îspitec din nou simțurile imi trezesc din nou Lyra... Și te-od cum vii, Eulmina.

Lacul are fața în cer, plînsul ploii suportă un lujer stingher de pelin ce-mi trece chiar prin aortă.

Satul abosește spre sud, neliniștea ierbei o lac pentru-o clipă s-aud cum tata se-ncheie la piept cu un mac.

Chip de lună

S-ar putea să aștept o ninsoare fără să mai apună, un trandafir căuțat în mirare mă privește cu chip de lună.

Poate că aștept doar o noapte fără șansa dintre cuvinte, sau doar pletele cui printre șoapte mă visează așa cuminte?

Poate că m-așteaptă o zîină să-mi mîngieie fruntea. Și-atîi. Părearea trupului să-l rămîna urma unui sărut.

Li voi arăta constelații într-un cîreș înflorit, să se rătăcească în spații, neînchipuită închipuit.

Ca o frunză intrînd în aramă forma inimii doare, dintr-un tablou fără ramă un trandafir se uită-n ninsoare.

Frunză arină

A dor scormit de cine știe ce poartă la fel de vie în toată inimii adie descintecul de păpădie.

Încît abia asemeni jocul la care-n glumă te supui cu țipătul vrunei lișiți îngrijorate după pui.

Ar vrea un dor să mă susțină cuvîntul intră sub colină dar nimeni nu mai poartă vină în frunza inimii arină.

plastică

p

Recuperări de sensuri

Expoziția de artă grafică din Israel (Muzeul Colecțiilor) reproduce, cu precizia unui seismograf, principalele tendințe din arta grafică a ultimelor decenii. Este un mic creuzet de vizion și experiențe tehnice avînd la bază procese de învățare și acumulări culturale complexe. Multii dintre artiștii nu sînt născuți pe solul Israelului și au adus în arta acestui proiect mental cu o anumită specificitate, mai ales în cazul cînd educația lor artistică s-a efectuat pe alte meridiane. S-ar putea creaa impresia unui cosmopolitism programatic dacă nu am fi atenți tocmai la factorii de acumulare culturală pe care de altfel se clădește orice expresie artistică. Prin forma imprevizibilă istorice care a dus la nașterea statului Israel, arta a trebuit să se facă aici ecoul unui proces de recontextualizare a valorilor spirituale aduse din mai multe orizonturi de factorul uman. Fie și relativitatea datelor statistice implică o astfel de considerație. Din 28 de expoziții, reprezentînd generații artistice definibile, doar 11 sînt născuți pe teritoriul Israelului. Din total, 14 și-au efectuat sau completat studiile de artă în străinătate, de regulă în Franța, Anglia sau Statele Unite. Alții citiva lucrează aproape permanent în străinătate.

Evident că asemenea împrejurări nu puteau să nu își lase amprenta asupra creației. Generația postbelică, formată din artiști oscilînd între granițele vîrstelor de 30—40 de ani, a arătat o inclinare firească spre expresii de tip modern, punțînd pe autonomia semnului grafic, precum Larry Abramson, pe ingenuitatea realistă a reprezentării (David Reeb) sau pe construcția geometrică sugestivă (Shmul Akerman). Nota semnificativă a expoziției o dă de altfel tocmai aderența unui mare număr de artiști la problematica artelor abstracte, în versiunile cunoscute din anii '50 încoace. În timp ce A-lima (n. 1932) aderă la un informal derivat evident din rapiditatea formulei lui Hartung, Georgette Bettie (n. 1942) practică un gestualism a cărui frenetăz este temperată de ordinea cromatică, Gabriel Ben-Jano (n. 1943) se revendică la rîndul său de la abstractismul geometric, negat de Ruth Cohn (n. 1940) preocupată de efectul litografic al petei de culoare. Rețelele geometrice fine în alb-negru construiesc Ovidia Alkara (n. 1939); Moshe Kupferman (n. 1928) preferă succesiunea benzilor cromatice, Iehiel Shemi (n. 1922) face o optimă demonstrație asupra efectului departajării planuri-

Jor geometrice într-un spațiu monocrom, lucru încercat și de Danit Peralta (n. 1933) care preferă însă impulsul energetic al fișilor orientate în diagonale.

Desigur, toate aceste formulări, impecabile tehnic, ar implica o discuție mai amplă asupra conținuturilor. Ele sînt produse și uneori efectul coliziunii cu modalitățile internaționalizante de expresie. Ceea ce odinoară se definea prin problematica reprezentării este definit acum, într-un mare sector al artei moderne, — și arta din Israel nu face excepție — prin problematica spațializării. Rezultatele obținute de unii artiști nu exclud însă recurențele obisnoate.

Există un sector însă al imaginilor pregnante care se revendică de la un expresionism abstractizant, filtrat unneori de experiența tehnicilor fotografice și de sublimări caricaturale sau, pur și simplu, de reprezentarea realistă. Se remarcă în acest sens căuțările lui David Ben-Shaul (n. 1932), Menashe Kadishman (n. 1932), Bati Levitsch (n. 1950) și David Reeb (n. 1952).

Cîteva imagini sînt tulburătoare și se remarcă doar gravurile lui Uri Lifshitz (n. 1936), de o trașică tensiune, sau memorabilul „Omăgiu lui Grünewald” al lui Igal Tumarkin (n. 1933). Toate acestea sînt idei care au fost rostite atunci și au fost reluate la un recent concert al aceluiași cor, tot pe scena Ateneului. În comentariul Smarandei Oteanu, toate acestea sînt realități care vor rămîne nu numai pentru muzicienii dar și (poate în primul rînd) pentru foarte numeroșii tineri care, de-a lungul anilor, au fost membri ai formației, unde și-au cîștigat și sportit o temelnică pregătire muzicală, grefată pe bucuria de a cînta în cor, bucuria cu nimic mai prejos decît a-

Grigore Arbore

muzică

m

«Voces Primavera»

Nu de multă vreme, sala mare a Ateneului Român a fost gazda primitoare a unui concert deosebit: corul de copii „Voces Primavera”, îndrumat de dirijorul, compozitorul și pedagogul Claudiu Negulescu, și-a sărbătorit zece ani de la înființare. De fapt, este oarecum impropriu spus că cei care au sărbătorit acest eveniment au fost copiii corului; sărbătorirea este a noastră, a tuturor muzicienilor intrucît importantă acest cor în viața culturală este cu totul deosebită: la l-au fost dedicate numeroase lucrări, existența acestei formații cu timbru și posibilități mai puțin întîlnite a determinat nașterea unui întreg repertoriu (opera pentru copii, interpretată de copii), organizarea unor profile distincte în cadrul stagiunilor muzicale (Studioul de operă pentru copii, la Opera Română din București).

Toate acestea sînt idei care au fost rostite atunci și au fost reluate la un recent concert al aceluiași cor, tot pe scena Ateneului. În comentariul Smarandei Oteanu, toate acestea sînt realități care vor rămîne nu numai pentru muzicienii dar și (poate în primul rînd) pentru foarte numeroșii tineri care, de-a lungul anilor, au fost membri ai formației, unde și-au cîștigat și sportit o temelnică pregătire muzicală, grefată pe bucuria de a cînta în cor, bucuria cu nimic mai prejos decît a-

ceea de a învăța împreună într-o sală de clasă sau de a munci alături de colegi în atelierul scoții.

Dar să revenim la concertul respectiv, nu înainte de a menționa că una dintre premisele reușite artistice a acestui colectiv — lăsînd aici deoparte calitățile de excepție ale lui Claudiu Negulescu — este știința de a-și atrage, pentru colaborare, nume de prestigiu ale artei interpretative românești. Exemplul elocvent îl reprezintă simpla parcurgere a programului de sală; Dan Grigore, Constantin Ene, Vladimir Deveselu, Ion Georgescu, Nicolae Licareț, Rodica Băluță — inițioasa pianistă acompaniatoare a corului, fără a cărei muncă rezultatele, consecință a acumulării muncii la fiecare repetiție, ar fi căpătat o nuanță mult mai palidă — Andrei Tănăsescu, Matei Alexandru, sînt — multe dintre ele (fără a mai menționa participări din alte concerte) — nume de prestigiu pentru scenele noastre, fiind bine știut faptul că prezenta unui interpret de marcă în același spectacol nu este numai o garanție a calității ci și un stimulent deosebit pentru cei alături de care apare. De același ordin de interes tîne și alegerea repertoriului: „Voces Primavera” nu cîntă orice, oricum: evantaiul stilistic este larg, repertoriul național este reprezentat prîn ceea ce avem mai de calitate, di-

versitatea partiturilor este o preocupare de căpelenia a lui Claudiu Negulescu.

Revenind la concert, putem constata că aria preocupărilor acestui întmos ansamblu a fost astfel sugerată încît concluziile, pe marginea seriei de concert, vin oarecum de la sine. Și într-adevăr, un repertoriu unde sînt aîlturale numele lui Mozart, Schubert, Mendelssohn-Bartholdy, Schumann, Dvorak, Cealikovski, Liszt, Stravinski, Scott Joplin, Frank Coultter, Chopin, Rahmaninov, Enescu, Vinicius Greifens, Ion Dumitrescu, Liana Alexandra, Viorel Dobos, Felicia Donceanu, Andrei Tănăsescu, Vasile Timis și Claudiu Negulescu este, fără îndoială, de mare complexitate, de sporit interes (numelor colaboratorilor, reproducere mai sus, trebuie să le alăturăm pe cele ale Irinei Lăzăriciu și Irinei Muresan, membri ai corului, care au avut în concert dense momente solistice, rezultate cu succes). Dar, fără o deosebită calitate a interpretării, orice inițiativă, orice eforturi, rămîn goale de rezultat — și aici trebuie pus accentul principal al oricărui comentariu, accent subliniat de distincția conferită corului, din partea Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor, cu prilejul amintitului moment aniversar. Frumusețea timbrală a sonorităților este aici deosebită, știința de a conduce vocile, de a alcătui și dirija armoniile este de necontestat, căldura, farmecul interpretărilor cuceresc de la bun început — acestea sînt atribute care, mai mult decît orice, au impus corul de copii „Voces Primavera” în cel binemeritat con de lumină în care se găsește la ora actuală și unde îi dorim să rămîna ci mai mult.

Viorel Crețu

REMEMBER POETII, CIND ERAU TINERI... (XXXVIII)

Un evocator mitic și frust al cimpiei eterne

Cum nu sint un muschetar, capabil să dea cu spada incit să sară aschii, voi incende prin a face o precizare, la care mă alina și autorul evocat și comentat, George Albu, care în 6 iulie 1944 la Rosei, Ialomița: Poetul devenit și critic prin ani și autor de aschii antonpannești a debutat în orice caz nu în 1965 sau 1966 în „Contemporanul”, cum se acreditează indeobște, chiar în cărțile apărute sub supravegherea sa (vezi „Cimpia eternă”, Cartea Românească, 1984) ci în septembrie 1964, în „Luceafărul” după cum numai verbal (verba volant), scris însă și tipărit, în septembrie 1964, cind era proaspăt student, lată ce-l răspundeam la o postă a redacției din celebra pagină. „Dintre sute de cataracte”, „Spontanitatea nu e totdeauna cel mai bun sfetic, mai ales atunci cind are drept consecință febrilitate exprimării, deslășită gîndirii poetice. Faptul e cu atît mai evident la Dvs. cu cît buclăie incredințate redacției de-văluie o sensibilitate necontrafăcută și o putere de asociatie adesea remarcabile. Tentativele deocamdată sint multiple incepind cu cele de ordin tematic și terminind cu cele de limbaj poetic. Cum se spune, vocea e în formare. Paritura care vă convine cel mai mult rămîne tot aceea a cîmpurilor natale, cu cromatica și gama lor (sublinierea noastră postfestum). Reproducem în această pagină două dintre poezii, lăsînd ca toate celelalte să se sedimenteze”. Poeziile reproducute sint „Cimpia” și „Zborul”, al cărui univers liric avea să se regăsească în cărțile ulterioare, începînd cu „Cimpia eternă”, 1968, colecția „Luceafărul”.

„Existăți, poezi, existăți, existăți...”

Și pentru că la data cînd îi răspundeam nu mai beneficiam de sfatul lui Mihai Dragomir, cel mai mare căutător de comori al zilelor noastre, să ne permită cititorilor să recurgem la un alt document, o carte postată expediată pe adresa lui George Albu de Miron Radu Paraschivescu de la Vălenii de Munte, în ziua de 11 aprilie 1966 (sublinierea noastră). „Da, e grav! — îi scria foarte abrupt rapsodul „cincitor” tiagănești și al „Declarației patetice”. Poeziile trimise vor apărea în revista „Ramuri”. Va trebui să aveți însă răbdare, fiindcă revista e lunară și are un spațiu destul de limitat pentru poezie.”

Vă rog, însă, să-mi comunicați numele întreg și adevărat. „A. George” nu inspiră încredere nici cititorului și nici nouă.

Bravo pentru talent! Miron Radu Paraschivescu

Astfel, fiul pescarului și grădinarului din bălțile Dunării, aici se simte acasă, precum ne atestă „Poemul bălții” din care cităm câteva strofe: „Vreau să m-avîrî în girul cum vin în goana mare / și nu am timp nici halna s-o lepăd în mohoș / să crească cine vede atunci din întimblare / că nu știu să trec Borcea, că vreau să mă omor. // Să sinteap apa, Doamne, în două și să chiu / cu buzele lipite de malul celalalt, / să mă întorc cu fata spre cer să aflu iarăși / că doar culcat pe apă vezi că estii de înalt, // Apucînd, lată focul sub pistoștii și pîne / deasupra lui să fiarbă căldările de fier / și-n timp ce noi cu fumul înnebuntim rîncari / să se atîrne mama de uger de vaci.”

E aici un hiperbolism primitiv care ne place oricum mai mult decît unele cîmilituri livrate.

Volumul „Șilpi”, Cartea Românească, 1974, la 10 ani de la debut deslășește un elogiu mult mai profund al Cimpiei Eterne atunci cînd: „Un strigăt rătească acum pe mapamond / mîna e o floare dintr-o țară / albina lu-bunicu îi caută în riduri / polenul-capitalul

Fundalul fantasticului

Urmare din pag. a 3-a

vană spre Banat, o arle care subinscrie și ridică la nivel de emblemă cultul străvechi al rîului, al pietrei și al lemnului, păstrate, toate acestea, fie în forma originară, fie transfigurată de inteligența vie și pragmatică a cîmpului (Ioachim Migăliau se notărase să renunțe la „pază” și să redevenă agricultor) ori stricto sensu (Antonie Verec să-și salveze „viță” înfiind un copil; Ioan Sarea să-și salveze la sanatoriu o falsă vină, în schimb se vindecă de patima beției; Milenite e umărit în mod fatal de patima coabă a unei femei), autorul își proiectează personajele pe fundalul magic al fantasticului — de aici luminile și umbrele care le conturează profilul: de pe o parte transcenderea spre solaritate, spre lumina „minunată”, a apariției ori dispariției miraculoase („Un bărbat e un inel”) pe de altă parte atragerea spre tenebre, izvoită din imposibilitatea de a încerca virtutea fatalității (și eai al să stai?, Pînă în gara cu apa cea mai bună).

Mirajul fantasticului este la Dorel Sibîi o constantă careia personajul i se adaptează cu un răzănd ghicind parca intenția autorului. Prin încălțarea emoțională a verbului, adică, pluitarea provoacă cititorului o aceeași stare de lețargie. Ioachim Migăliau scăpase neatins de zecile de gloante care l-au ciuruit manta și cînd se hotărăște să o rupă cu instrînărea studiului sa e marcată de o euforie ce se transformă și textului: „În această dimineață, lui Ioachim Migăliau i se părea că plutește, că nu calcă pămîntul cu încălțămîntul lui grea. Ba pe măsură ce se apropia de sat simțea că se înalță pînă la culmea dealurilor — și asurdeau satul, deasupra se mîngîiau de dină cu răchitele, și Mureșul și calea ferată și soseaua. Și toate sint atît de aproape una de alta, și de zborul lui, încît i se părea că nimic nu se poate despărți”. Există în acest tablou, ca și în altele, o vitalitate plastică ce se înrudește cu meditația profundă și modernă a picturii, care, deslășind legea gravitației sugerează impondera-

acela vagabond // Cîmpurile Eterne atunci se vor deschide / cînd pietrele secate vor zice ferit moii, / cînd cărnurile-ar geme de fiare ostentile // în dezmiardarea prăzii de apoi. // Va fi atunci zău zînd vești din piatră, / ca la-necutul lumii vă veți uita la voi, / cu diamantul frunții veți desena o vatră, / veți săruta și gheata iubită de noroi.”

Avem de-a face, evident, cel puțin cu o logică sui-generis, cu o expresie regionalistă, cum i-ar zice George Călinescu.

Incantatoriul, păcătînd cu o cărătă la Brăila prin Bărăgan, sună poezia „Roata” al cărei final este următorul: „Doar o roată și o cale / pe cimpia / fără vale. / Omul duce la spinare / roata lui / cit banul domnului / cel mare, / Și mai cred-n / acea vale / care roata / o să-i poarte pînă dincolo / de moarte.”

„Cintec haiducesc” ca și „Poem balcanic” exaltă acest specific definit iarăși extrem de frust în aceste versuri: „Chiar dacă fetele se joacă / stă baba jos și n-o să-i treacă. / Ce zgubilită era / Doar solda ei muta morminte / și-orice creștin cînd o vedea / planta în trei biserici flinte, / Ce zgubilită era // Cînd da cu gleznă-n apa verii / săreau din pașini toți truverii / și o pîndea la malul girlei / și îi venea așa... să... Ce zgubilită era! / Genunchii altora se joacă stă baba jos și n-o să-i treacă // Ce zgubilită era!”

Ce zgubilitic și acest „Poem balcanic” — îi vine să exclamă.

Sint de preferat aceste definiții „Aschililor” din „Metoda școlii”, Cartea Românească, 1981.

Prea mult levitate de cuvinte ca în scurta poezie intitulată chiar așa, „Levitatie”: „Oasele bătrînilor crapă în timpul somnului / ca gheata pe Dunăre, cu tunet mare / că sperie dulăii adormiți / în tîrziele de-acum trei mil de ani / Copilul doarme liniștit alături / ficare răsufare e un fulg care înalță putul / deasupra cimpiei cu bătrîn cu tot, / Fiecare răsufare a copilului cînd doarme / naste păsări fără număr în muntii de plumb.”

Cumea e că între poezia și acest titlu apărută în ciclul „Metoda școlii” din „Cimpia eternă”, din care am citat mai înainte e o diferență esențială de conținut și expresie, cu alta din volumul cu același titlu: „Deasupra golului merind, / fără dorință, fără gînd, / pictoarele se-nădărnă blind / Nu e nici moarte, nici visare, e doar o cară căutare / a astrilor din depărtare. / Și nu mă mir de ce un gol / atît de mare-mi dă ocol / Doar mama care m-a născut / își moaie pîntecul pierdut / în vidul ce s-a desfăcut, / Cimpia e-trîn care carte se-aleargă să se verse-n moarte? / Deasupra golului merind / tare sint trist, nu pot nicicînd / să mă mai înspăimînt cîzînd.”

„Senzația definită de poet o ai numai după ce te-ai învîrtit în nestire și ti se pare că se răstoarnă cimpia cu tine...”

Dacă versurile incantatoriilor îți mai dau impresia că te afli în imperiul liricii, poemele în proză din „Scrisori de pe o planetă vecină” devin imposibile de urmărit.

Antologia din colecția Hiperion „Cimpia Eterna” beneficiază cel puțin de un motto explicativ.

— Uite-le la parii care-mi înconjoară curtea: unsprezece au carete, al doisprezecelea urlă: cum, cap, cap... (basem).

Un fior de anacronism sugerează „Tei înflorit”. Un kilogram de flori de tei / cumpărate din piață / exaltă biblioteca. / Focșene ideile în rafturi / ca o cimpie seara plină de tei înflorit. / Se poate zîndi, se poate trăi. / Biblioteca se vede pînă departe / Și-i așa-nărcată de arome / ca în vis ruina unei Rome.”

O asemenea poezie nu e decît un exercițiu de holoografie.

Ca ideile din rafturi foșnesc și considerațiile critice din cartea „Un poet printre critici”, Cartea Românească, 1979.

Din această carte în care coexistă critica de analiză cu eseurile înrîm după o lună însușire de nume acest mod limpede de a conchide: „În loc de zece generații avem aici o singură, o mare generație, a cărei margine se scrijnea pe cloștii de rubin al păsării lui Laibis.”

În rest cele mai multe din paginile acestei cărți suferă de un dilematism al discernămintului care ne trimite la o cunoscută poezie pamfletară a lui George Cosbuc, intitulată chiar așa, „Poet și critic”. — Tu să lași în pace muza / Căci tu esti cel mai prost poet // În Sîracuza, / Troheii șchiopi și jambii duri / Și nici nu știu măcar să-l furie! / Dar n-a sfîrșit căci Dionis / Ca un al doilea Ajax mîtic / A ris de furie și-a-nchis / În turn pe critic, / Un biet Omer / și poți nega / Dar cînd e drin, e altceva. / Orice poet ca rege-i prost / Dar ce poet e orice rege / Un geniu cum putini au fost! // Deci să-nțeleze / De ce murind fu Nero trist / Nu ca-mpărat, ci ca artist.”

Riscînd ca poetul critic să-mi trimită o aschie, mă află poate și eu în postura lui Nero.

Niculae Stoian

o istorie în imagini a literaturii române contemporane

Văzută de Ion Cucu

Dan Tărbilă, autorul unei drame despre Mircea cel Mare

Un prozator al verii: Constantin Stan

Privirea limpede a senectuții: Șerban Cioculescu, Mihai Beniuc

NUMELE POETULUI

Martin Culcea

din cărțile sale scrise și nepublicate (și nepredat) vreunei edituri) Martin Culcea și-a alcătuit o antologie de poeme purtînd titlul Criza de identitate. Forceps, prima secțiune a antologiei, conține poemata extraordinare, virgilio-soclene prin scriitura eliptică violentă și reînobilind enunțul banal, prin sarcasm, sentimentalitate difuză cum și printr-o continuă tentație de a accede la o nouă inocență prin săvîrșirea ritualului lustral al roștrii poetice: „tras / dîntre-o viață intr-altă / de parca un forcaps ar fi hotărînd de viu / cum trebuie să-și vie / și ca și cum iarba verde / albastrul cer / din afara ochilor mei ar fi / pentru că nu ochii mei vîd iarba / ci iarba din ochii mei // tras / dîntre-o viață intr-altă / de parca un forcaps ar fi / și ce dimineață frumoasă! / ce dimineață frumoasă! / vrăbiutele cirip-cirip ciripse / ce bine! zice ce bine! / pentru că o creangă înflorită / (bineînțelese albă) de amintirea / cea mai tandră m-a apropiat / pentru că în sfîrșit m-am detașat / de educația teamă de a răspunde / cirip-cirip vrăbiutele (deasupra)”, dîntre-o privire cîntărească cotofala povară a furnicutei / deși efortul ochilor mei este nerușinat de puțin / tîndrețea porior cînd mă privește femeia / blindețea tăpii cînd floarea cu irisul ei enorm o fixează supus / dîntre-o privire surprînd apa cum își schimbă culoarea înaintea dochiei mele guri / treizeci și trei de înșeri patinează pe imaculata mea unghie / îi vîd // și dacă nimic nu e dincolo / de ceea ce pot vedea cu ochii / atunci să mă judece ochii?” (Județ marțial).

Cu o deplină conștiință artistică Martin Culcea știe să evite capcanele mimetismului pur, stîle și să apropie o tehnică poetică și să articuleze un discurs original, un idiolect savuros, cu adevărat martinculean, înconfundabil: „nu am nici o datorie! / tot ce am primit / am primit bucurios / dimineață am deschis fereastra / în fața bobocului pur / toată cîndoaera am fost / nevînotată / zvelită gleznă / am semănat-o cu pe o surioară / am ascultat tot / în am respectat tot / iar seara cu miinile înnoate / mi-am dus acru la gură / și m-am înecată” (bilant

vid): „Nu mă trezi! nu mă trezi! eram într-o alergare pe cai / într-o-o dădere cu cel mai verde gust / puternic eram / tînar / barbar / nepăsător și bărbat / spumă și miere / de o irezistibilă fiere / nu mă trezi! nu mă trezi / nu mă trezi înaintea reflexului / forcaps!” (cel mai verde gust).

Poet de rasă, inteligent și cultivat, Martin Culcea scrie o poezie „mărturisitoare”, impudică și „impură”, a cărei muzică, monotonă și sfîșietoare, este adesea întreruptă de un strigăt sau de un urlet (muzică concretă), sau pur și simplu de un automatism verbal ca un ughit, „semne” desperat prin care autorul încercă să ne convingă că există (că e și un înșir, nenorocit, nefericit, o biată făptură de carne suferitoare) și că a scris chiar el acest „text” (și nu invers) — cîrnat / asta spun de fapt / oricît se încerca să spun ceva / cîrnat / asta spun de fapt / iarăși un control / pur și simplu cîrnat // și acum iartă-mă că ai ochi albaștri / și nu sintem născuți în aceeași zi / și acum iartă-mă / nu încerc decît (pentru tine / și-o-jur) să intru în cuvinte”.

Cezar Ivănescu

pagini, din care elementele fantastice propriu-zise nu lipsesc.

Aproape o feerie este celălalt roman al lui Fănuș Neagu: „Frumoșii nebuni ai marilor orașe” (1976), care se vrea un pandant la „Crăi de Curtea Veche” al lui Mateiu I. Caragiale. Craii moderni sint: un fotbalist (Ed Vardara), un cîntăreț de muzică ușoară (Radu Zăvoianu) și un scriitor (Rumićki), conduși, în periplul lor bucareștean, de o actriță (Asia Dragomirescu), frecventînd circumsa „La Maria Vîscuțita” și casa lui Cezar Vîscuțiu, o altă gloacă a Arnotenilor. Frumoșii nebuni ai marilor orașe ne introduce într-o supra-realitate, firul epice, inextricabil, fiind aproape imposibil de urmărit. Prozatorul aplică tehnica „dictelului supra-realist” și savoarea romanului provine, exclusiv, din poezia limbajului. Este punctul-limită la care poate ajunge arta de prozator a lui Fănuș Neagu, pîndită, uneori, prin rispa metaforelor, de manierism.

Același lucru se petrece parțial și în ultimul volum, „Pierdut în Balcania” (1982), care, dincolo de încercarea, nimerită, de a configura un spațiu imaginar, un teritoriu mitic (Balcania), prin care Fănuș Neagu se autodefineste ca un scriitor de tip „balcanic”, ne oferă o proză ermetică, fantazistă și rafinată, al cărui regim estetic îl formează grauitatea, într-o experiență artistică amintind de utopia „purismului” în poezie. Povestitorul viguros (descendent de marcă, demn urmaș al lui Sadoveanu, Voiculescu și Panăit Istrati, în literatura română) din volumele de început și din romanul „Ingerul a strigat”, Fănuș Neagu se impune implacabil drept cel mai „artist” prozator contemporan al nostru.

Pornind de la Caragiale

Soluția creatoare a literaturii secolului al XIX-lea nu este adusă de procesele de modernizare ci de actele de trăire integrată a dihotomiilor complexe a gregate în societate. Este în sine sensul ei. Abia din acest act de trăire integrată, în care asumarea trecutului topește pînă la ne-recunoaștere elementele aduse de modernizare, va ține opera majoră. Ceea ce nu înseamnă că procesele psihice secundare nu pot lăsa și ele urme în creație. Unul din procesele acestea este însă zeflemeaua, art de discutata zeflemea, din care unul exegeți au făcut o trăsătură esențială a sufletului românesc, asimilînd-o cîntădită cu ceea ce s-a numit „balcanism” literaturii române. Din punctul nostru de vedere, zeflemeaua corespunde unui proces psihologic secundar iscat de înfruntarea dintre timpul cosmic tărănesc și „timpul expansionist-rebel” al modernizării precipitate, accelerate.

În plan stilistic zeflemeaua este produsul rezidual al înfruntării dintre discursul tărănesc monumental și balcanic expansionist-dinamic. Uneori, însă, cum vom arăta mai jos, acest proces psihologic rezidual a sprînjit creații majore. Zeflemeaua este un proces psihologic de reacție la decalaj. Reacția se poate declanșa din două părți: din interior (de pe poziția culturii de acasă), ori din exterior (de pe pozițiile culturale dobîndite prin aculturație, prin expunere la influențe). Zeflemeaua se dezvoltă cu precădere în cîmpul celui de-al doilea tip de reacție. Cînd individul, ori grupul, se arată „sigur” pe „supra-realitatea” dobîndită, devine un „critic” de ocazie al culturii și stărilor locale. „Dornic de succese, dar fără noroc” (Motru), acest „critic” al culturii locale se specializează în „zeflemea”, un gen de „ironie ușoară”. Zeflemeaua atinge institutul, obiceiul, viziunea, viața propriei culturii locale. Din acest criticism de suprafață (căci vine de la suprafața societății, nu din adîncurile ei; iată cele două surse posibile ale criticii culturale) se ivesc „cultura zeflemelei”, un fel de „subcultură”, cum i-ar spune sociologia americană. Cultura zeflemelei are o trăsătură esențială: revolta față de decalajul cultural. Ea este modul prin care decepțiunile se iartă după ce au primit haina „explicită” (de fapt, pseudoexplicită) a parabolii, a metaforei, a pseudoeplivității ori chiar a anecdotei. Această cultură a zeflemelei se ivesc în mediul de trăire creată, este un mod de transfigurare a eșecului. Marca idee, care ar fi putut să devină sistem teoretic sau metafizic, cade în simplă parabolă, ori este bruscată sub complexitatea lăcătă a risului anecdotic; ceea ce ar fi putut să devină unghie estetologică esuază în dicteu și hrănește comedia de limbaj a lui Caragiale — de la „moturi” la marea comedie. Zeflemeaua este, într-un anume sens, cultura cotidiană a proiectelor rînte și abandonate. Ea ne arată o lume care și-a greșit suportul energetic. În loc de a-și rezerva energie pe fondul sănătos și adine al poporului, această lume zeflemistă își agată nemulțumirea de cătargul unei spiritualități de împrumut. Abia cînd istoria va plămădi formele noi din materia locală zeflemeaua va deca local maril comedii a lui Caragiale, satirice, emesice și pamfletului argeșean. Spațiul culturii și societății românești a susținut procese creatoare din toate unghiurile și pe toate axele; între toate acestea două unghuri creatoare polarizează spațiul creator românesc, consacrinț dihotomia structurală a societății românești în cîmpul creației. Unul ar putea fi ilustrat prin comedia lui Caragiale, al cărei nucleu este zeflemeaua, iar celălalt prin filosofia și teatrul lui L. Blaga al cărui nucleu este mitul, tensiunea futurului unghiorilor polare gîsîndu-și istoria în bolirea opere eminesciene. Putem spune că zeflemeaua este, oarecum, forma de eșec a mitului, este tendința de a ridica eșecul la rang de principiu al lumii. (de existență și de explicație teodotală). Omitînd să scriu în sensurile lui simbioze, o scenariu exemplar de existență transfigurată. Zeflemeaua se distanțează de mit, prin ironia și scepticismul cu care privește scenariul exemplar. Uneori din zeflemea se poate ivi, prin esențializări transfigurative, un „utilitarism dogmatic” care acționează în sensul lui E. H. Carr, în care se citește sentimentul eșecului cosmic al unui scenariu exemplar de existență. Mitul paradigmatic sau operele culturale care-și încorporează nucleul său — scenariu exemplar de existență a unui grup etnic restaurază deplină funcția dihotomică a structurii în cîmpul existenței istorice a grupului respectiv.

Putem consemna, în general, în structura morfologică a oricărei culturi moderne, la un pol comedia și romanul de critică a moravurilor (etara socială), la celălalt pol, epopeea, teatrul mitic și tragedia. Zeflemeaua este rezemată pe un proces psihologic neputat pînă la capăt, nici în adîncime și nici în largime. Cînd este trăit pe toată adîncimea și largimea unei societăți, dîntre-un atare proces vorăște opera monumentală. În acel punct zeflemeaua și tragedia se confundă în semnificativă infirmare. În rest, această stare își arată caracterul de proces psihologic secundar, cum am spus, care dă expresie psihicului în cultura a unei „protestări a sentimentelor” (Motru). Zeflemeaua nu se naște nicăieri în cultura noastră scop (formă de protest efectivă comprimată și dirijată), nici din cel al unei idei (expresie a voinței de orientare colectivă), ci din protestul unui sentiment colectiv (protest difuz și confuz cel mai adesea), a unei maniere de a simți. Cînd această reacție are la pîrșel în intelectual se naște „cultura critică”. Uneori zeflemeaua se îndreaptă contra obiceiurilor și a instituțiilor naționale și devine zeflemea națională sau cosmopolitism. Cînd, însă, ironia îmbracă haina superioară depășind zeflemeaua și devine critică socială, în formă ironică adresa unor decalaje pernicioase a publicanismului, atunci ea devine constructivă. (Cazul T. Maiorescu, M. Eminescu, Al. Lahovari, C.D. Gherea, P.P. Caro etc.). Am precizat că zeflemeaua se naște ca o reacție la decalaj, mai ales cînd acest decalaj este în ordine care, o formă degradată a culturii relației sociale. Raportul Eu-Aliu nu se mai poate desface normal primind venimul zeflemelei. Aceste procese psihologice secundare ca cel pe care se rezază zeflemeaua sint posibile atita vreme cît corpul social ca procesele lui fundamentale este încă solid. Cînd acesta se prăbușește, atunci toate aceste procese secundare se sting și se manifestă în toată amploarea ei sindromul de criză ontologică a modelului de timp. Tiparul acesta de trăire nu îngăduie în preajmă-l-nici un fel de procese secundare, dirijînd în direcția energic a culturii și tot spațiul creator către cultura disperării și a deznădejdei. Într-un asemenea cîmp s-ar putea ivi o poezie cum este aceea a lui Bacovia. Însă, în din mleză a acestei crize, se pot ivi și marile elanuri constructive, cum au fost în epoca interbelică aceste ilustrații prim-o operă de tip „Spănu-lui moartii”, din lectura cărora cititorul leșese mîntuit de „răul veacului”. Observăm, asadar, că timpul cosmic reprezintă o permanentă temporală a existenței. Nimic nu poate dura în afara timpului rotitor, a permanentel acesteia. Societățile nu se pot desprinde de trecutul lor, nu-și pot recuza tradițiile proprii decît cu prețul unei dezastruoase „căderi în istorie”. Oricît de larg ar fi cercul istoriei onestel trecutului se arată, mereu, a fi cîntărul său de gravitație. De trecut nu se poate despartie că de propria umbră, iar dacă totuși ar fi posibil să-ți pierzi umbra, aceasta ar fi semnul trecerii de pe tîrziu făpturilor solare pe acela al monștrilor ofidieni care sint, în toate mitologiile, simbolul haosului.

Ilie Bădescu

CULTURA ROMĂNEASCĂ ÎN LUME

Un mesaj de prietenie

Încercunoscutele colecții americane „East European Monographs” s-a îmbogățit cu un nou volum scris de doi istorici români, Ion Stanciu și Paul Cernovodeanu — Distant Lands: The Genesis and Evolution of Romanian-American Relations (Pământuri îndepărtate: geneza și evoluția relațiilor româno-americane). După propria lor măritur, această monografie are două obiective: să reconstruiască imaginea Lumii Noi în societatea românească și să urmărească dezvoltarea contactelor dintre S.U.A. și țările române, apoi România până în anul 1989.

perită de Cristofor Columb. Sint astfel semnificate pasajele din scrierile lui Nicolae Olahiu, Maximilianus Transylvanus, Johannes Honterus, Jacob Paleologul, Ferenc Páriz Pápai, Constantin Cantacuzino, Miron Costin, Dimitrie Cantemir etc. Cu aceeași rîvnă au cules autorii primele știri despre țările române în coloniile engleze din America. Cel doi istorici încep prin a înălțura opinia potrivit căreia căpitanul John Smith (1579-1631) ar fi fost cel dintîi american pōsosit pe meleagurile românești și care ar fi scris despre noi. În realitate povestirea lui este „o pură ficțiune literară”. Pășind pe terenul realității, autorii întîlțesează informațiile despre spațiul românesc în diverse scrieri apărute pe teritoriul american. Dintre acestea este de semnalat broșura tipărită la New York în 1764, A Letter from a Gentleman in Transylvania to his friend in America...

POEZIE DIN S.U.A.

ROBERT CREELEY

Pasărea, pasărea, pasărea

Aidoma florilor primăvara sunt. Și obiăduim am pentru ele. Ele și partumul lor.

Suntem asemeni lor de gurești, noi care adesea ca ele vorbim

Mulțumesc

O, Blîndețe, Bunătate. Aceste virtuți sînt plăcerea ta, asemnătoare ție

strălucirii surisului asemnătoare ca un prisoș de împliniri.

Rămas bun

Ea stătea în fereastră. Acolo nominal muzică și lumină era. Ea stătea în fereastră. Chipul ei.

Era ea, pentru privirea ei era. Am gândit. Numai privirea ei era. Am spus

înlocuind-mă de-a-colo, de-a-colo pe-cînd. Durerea nu-i o boare de fapt. S-e reintoarce

SYLVIA PLATH

Margine

Desăvîrșire-i femela. Trupul ei, chiar mort,

Poartă surisul împliniri; lăuzia perfecțiunii la mai vechii greci.

Stătura ei fōșnește veșmînte, Picioarele-i desculțe

Par să vorbească. În sîrșiri, am ajuns.

Fiecare copil murit, șarpe alb, se lipește De fiecare stîlucă cu lapte

Rămasă pustie. În trupul ei le-a strîns Cum își adună petele

Magie trandafirul cînd grădina Adormea cu înșingării de mireme În dulcele guși ale florilor nopții.

Cînd furș privește pe sub gluga-i de os Luna nu mai are prijele de tristete

Și nimic n-o surprinde după cele văzute, Numal umbrele ei întuneceate rătăcesc necuprinsul.

MARTHA DABROCK

Bolă adormită

Un întunecat plō mîncinoase monezi În nemșoasă odihnă lîngște planînd pe perne de aer hrănînd puternica siluetă împotriva zugravului dimineții — Adormită inocență, neîncreșată.

ROBERT GRANT BURNS

Prevestirea furtunii

Spul că pînul au început să părăsească arborii și toi ce-i pasăre, cîntecul, gureșe galfe și pelican — zumzăie pe note lungi, îngrijorătoare prevestindu-ne venirea furtunii.

Păunii acolo-ntr-o crengă fiecare bulgăr de humă ca pe un fruct scîrînit la pieptul lor adînc încălzîndu-i cu suferul lor infernal ca o prăbușire de pietre; toate pășările îngrijorate cîntă pe discordante note continue.

Această noapte aduce furtuna, Dacă singuri, noi, asemeni lor, neîndoielime vom țîrî frîgii în codrul acesta așteptînd împlinirea prevestirii; sigur, infailibil, fără greșală-i cel ce se duce acasă, dar ce să cauti unde-i ascunziți...

În românește de Ion Iuga

turii columbiene — autori clasici și contemporani — din toate genurile literare. Alci au apărut romane, povestiri, poezie și piese de teatru, dar și eseuri, cărți de critică literară și de artă, memorii, autobiografii etc. Este vorba despre editii foarte scumpe, destinate în principal celor care au învățat nu demult să scrie și să citească. Edițiile noastre au devenit o parte componentă a campaniei naționale de alfabetizare.

JUSTINAS MARCINKIEVICIUS (născut în anul 1939) este alături de Eduardas Mejelaitis între personalitățile de primă mărime ale literaturii lituaniene. În presa literară a debutat în anul 1963 iar doi ani mai tîrziu l-a apărut volumul de versuri „Cer cîntînd”. În anul 1968 a văzut lumina tiparului culegerea de versuri „Douăzeci de primăveri”, înconunată cu Premiul de Stat pentru literatură al R.S.S. Lituaniene. Volumul care l-a impus atenției generale a fost „Singe și cenusa”, cu tematică antifascistă.

„Mericea Institutului columbian pentru cultură — spunea el — este de a veghea la păstrarea moștenirii culturale naționale și de a găsi căi prin care aceasta să ajungă la un număr de cetățeni. Sub patronajul lui, a fost deschisă o amplă acțiune de renovare a monumentelor istorice și de restaurare a operelor de artă, se desfășoară lucrări arheologice, se organizează concerte, prelegeri și expoziții, dar nu numai la Bogota, ci și la sate. În numeroase orașe din provincie au fost organizate — ca filiale ale Institutului — „Mericea” în primul rînd către publicarea literaturii orientată în primul rînd către publicarea literaturii columbiene — autori clasici și contemporani — din toate genurile literare. Alci au apărut romane, povestiri, poezie și piese de teatru, dar și eseuri, cărți de critică literară și de artă, memorii, autobiografii etc. Este vorba despre editii foarte scumpe, destinate în principal celor care au învățat nu demult să scrie și să citească. Edițiile noastre au devenit o parte componentă a campaniei naționale de alfabetizare.

SPORT

Bucuria-iarbă

deasupra-mi se clatină teiul (din păcate nu și eminescian), se bat în enunțuri de vară nesfîrșită mestecenii, se luminează cocosi albi (mai frumoși decât cocșii de pepene) pe căpriorii și grinzile rășarului. Stau sub frunză sfîntă (care se scutură în descreșteri de mireme) și mă gîndesc că bine s-a-ntîmplat (și întîmplările sînt la mina omului) că Universitatea Craiova a prins un loc în cupele europene. Nu am nimic cu Piteștii (cînd eram copil și veneam de la Cîmpulung la Brăila, orașul Pitești era fîntina mea albastră și lubta mea japoneză), dar cred în virtutea craioveană. Izbindu-mă cu fruntea de toaca fîgăduinței am pretrecut multe bucurii la Craiova. S-ar prea putea să îmbrăținim alurea cu dragostele de demul (de alfel mulți purtăm la dragostele de demul) dar eu tîn cu (tot sufletul) la vremea cînd Lung, Balaci, Ungureanu, Irimescu, Tîlcăanu, Cîrțu erau minunea noastră de fiecare săptămîna. Acolo, departe în timp se află strada copilăriei, colț cu gura raiului. Din acte publice am dedus că vara se va înființa cu peretii Voronețului pe pragul caselor noastre chiar si-n septembrie — octombrie. Nu avem nimic împotriva. Tot ceea ce am avut am depus (și pus la păstrare) în păstrăvăriele Rapidului, balul cașilor în saloanele de argint ale Fetei Morgana. Cine mă caută prin iarba Progresului Brăila

Cu dragoste, de Iuanic, Fănuș Neagu

impresii tipărite sub titlul Roumania: The Border Land of the Christian and the Turk. Integrată tot mai intens în țările române în circuitul comercial internațional a avut drept urmare stabilirea de relații permanente între țările române și S.U.A. prin numirea lui Anton Negroponte drept viceconsul la Galați și primul reprezentant consular onorific al Statelor Unite în principate.

După Unirea Moldovei cu Muntenia, relațiile româno-americane s-au intensificat, fapt ilustrat între altele prin înființarea altor consulate americane — Brăila (1861), București (1867), Iași (1873) — și prin participarea unor români la războiul civil american (1861-1865), dintre care cei mai cunoscuți au fost desigur Gheorghe Comu și Nicolae Dunca. Cel dintîi a fost numit, ca recunoaștere a meritelor sale din timpul războiului, consul general al S.U.A. în Rusia, unde a și murit în 1882. Cel de al doilea, ajuns aghiotantul generalului Fremont, este primul voluntar român care a trimis corespondențe de presă despre războiul civil, corespondențe ce au fost tipărite în ziarul „Românul”, care a și tipărit la 21 iunie 1862 un emoționant necrolog despre moartea tinărului voluntar pe cîmpul de luptă.

Ultimul capitol al lucrării este consacrat poziției S.U.A. față de Războiul de independență al României din anii 1877-1878. „Activitatea diplomatică dintre 1877-1880”, conchide autorul — a avut în cele din urmă drept rezultat, după ce independența României a fost obținută, stabilirea unei prietenii ferme între cele două țări. Ea a permis ambelor state să stabilească relații diplomatice permanente, care au îngăduit dezvoltarea ulterioară a raporturilor economice și personale între cele două țări și popoarele lor” (p. 212-213).

Lucrare științifică de înaltă valoare, axată pe noua direcție de cercetare a imagologiei, cartea lui I. Stanciu și P. Cernovodeanu este în același timp un adevărat meaj de prietenie și pace între două popoare, ale căror prime contacte și prime imagini sînt fixate acum și într-o editie în limba engleză, mult mai accesibilă cititorului de peste ocean.

Andrei Busuioceanu

REVISTA STRĂINĂ

PESTE DOUA ZILE, la 6 Iulie, se va deschide cel de al XV-a ediție Festivalului Filmului din Moscova. Este o ediție care va prezenta o serie de elemente noi față de cele precedente. Care sînt noutățile ediției jubiliare a cunoscutului Festival moscovit?

Mal înlți, Festivalul va dura cu trei zile mai puțin decît cele precedente, adică între 6-17 Iulie iar numărul filmelor prezentate în concurs va fi limitat la 45 — Alte noutăți vor fi prezentate în viziune în afara concursului, la centrul „Panorama”, Numărul premiilor va fi și el mult micșorat, primindu-se de acum în număr de numai două premii acordate la edițiile precedente au contribuit la diminuarea valorii artistice a festivalului. La categoria filme artistice vor fi acordate numai patru premii: Marele Premiu, Premiul special al juriului, Premiul pentru interpretare feminină și Premiul pentru interpretare masculină. La fel va fi și în cazul premiilor acordate în cadrul filmelor de scurt metraj și al celor pentru copii. În afara acestor premii vor fi acordate și trei premii din partea unor organizații culturale. Juriiile vor fi în număr de cîște și cu fiecare va face parte cîște un reprezentant sovietic. Două dintre juriile vor fi conduse de personalități străine.

La ediția din acest an vor fi prezentate patru retrospectiv: influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie asupra cinematografiei mondiale, creația lui italian Gian Maria Volonté și a regiștorului italian Giuseppe de Santis, precum și creația marelui regiștor sovietic Andrei Tarkovski, în special referindu-se la strălucimile. La Casa cineaștilor vor fi prezentate filme ale tinerilor regiștori sovietici iar un mare seminar care se va desfășura cu acest prilej va purta titlul „Misiunea cinematografică în eliminarea amenințării nucleare”. Deviza Festivalului este: „Pentru unimanismul artei cinematografice, pentru pace și prietenie între popoare”.

PROZATORUL POLONEZ Julian Kowalek, născut în anul 1916, este cel mai mare dintre scriitorii care lu în operă lor zugrăvise lumea satului polonez. Este de curînd presedinte al filialei din Krakovia a Uniunii Scriitorilor polonezi.

„Sînteți un satior care așteaptă la țărănești în literatura polonă. Ați putea scrie o carte și despre altceva?” a fost întrebare de un reporter. „Această întrebare mă deranjează foarte puțin”, a răspuns el. „Am înțeles că nu trebuie să scriu o carte bună pe altă temă pentru că nu o simt, nu o trăiesc în filinta mea”.

„Pentru că tîrziu este cel mai mare dintre scriitorii care lu în operă lor zugrăvise lumea satului polonez. Este de curînd presedinte al filialei din Krakovia a Uniunii Scriitorilor polonezi. „Sînteți un satior care așteaptă la țărănești în literatura polonă. Ați putea scrie o carte și despre altceva?” a fost întrebare de un reporter. „Această întrebare mă deranjează foarte puțin”, a răspuns el. „Am înțeles că nu trebuie să scriu o carte bună pe altă temă pentru că nu o simt, nu o trăiesc în filinta mea”.

PROZATORUL Ceh RADEK JOHN, născut în anul 1954, a debutat în anul 1980 cu volumul „Lumea ginului”, care a trezi un ecou neobișnuit în rîndul cititorilor și al criticii. Ediția a doua a romanului a apărut în anul 1984, odată cu versiunea lui în limba slovacă. A urmat romanul „Început de secol”, pe care s-a scris împreună cu scriitorul Ivo Pelant.

Intrebat cum își explică succesul primei sale cărți, Radek John a răspuns: „Am primit o mulțime de scrisori de la liceeni, care mi-au scris după ce au citit cartea, întrebîndu-mă dacă am fost la aceeași școală cu ei. Spuneau că lucrurile stau întocmai ca la școala lor. Asta înseamnă că am reușit să scriu despre niște întîmplări valabile pentru mai mulți oameni. Cartea am început s-o scriu la optsprezece ani, cu conștiința că nu poate fi perfectă din punctul de vedere al formei, dar, cu modesta mea experiență, am scris despre evenimentele pe care le-am trăit și le-am cunoscut perfect. La cei optsprezece ani ai mei știam că pe textul meu se vor distinge nealiniurile datorate lipsei de experiență dar, în același timp, am sperat că va apăre o mătură directă, nereșeșită din condei, despre generația mea. Cînd, după cîțiva ani, m-am întors la textul cărții mi-am dat seama că anume treburile răfăcut.

Succesul cărții îl văd în aceea că ea nu a fost scrisă cu detasare pronunțată și cuprinde probleme pe care probabil acum nu le-aș mai putea scrie ca atunci. Nu demult am primit o scrisoare în care un cititor al „Lumii ginului” mă întreba cum este posibil că înteleg alt de bine lumea tinerilor cînd am peste treizeci de ani. Răspunsul meu? Situațiile pe care le-am trăit în anul '70, rămîn valabile și pentru tinerii anilor '80”.

Evocare și traduceri de Aurel Rău

Jules LAFORGUE

El mai bun poet al sfîrșitului de secol al XIX-lea francez, cum se exprima Gaetan Picon, chiar dacă am socotit ca moment de început al perioadei data de 1 septembrie 1896 cînd Jean Moreas a publicat în manifestul simbolist — în feiul acestuia după exemplul Istoriei Literaturii 3. din Enciclopedia Pleiadei, situîndu-l în fruntea atît de importantei mișcări de înnoire a poeziei în genere, pe acest singuratic care n-a aparținut nici unei școli, n-a trăit la Paris aproape decît și n-a cunoscut mai mult de trei sau patru scriitori în cvasitotală-absență din viața literară a vremii — a împlinit, împlinște 100 de ani. 100 de ani de la răsăritul său din neantul reaului în realitatea spirituală, pentru că, după două cărți care se grăbesc să-l mai prîndă viu, Les Compliments (1895) și L'imitation de Notre-Dame la Lune (1896), interval în care creativitatea-i e de o intensitate maximă, se stînge în plin act reformator, în revelația versului liber.

Opera unui tînr, poezia lui Jules Laforgue plină de visare și tristețe este totodată expresia unei lupte pentru supraexistență, ascunzînd un incomparabil elan sub rictusul prîntului din Elsinor, sub acel an ne săit ce qui appartient dans ce coeur à la sincérité et à la dérision. Dacă e situat pe bună dreptate printre precursori, prin cîtezața imaginii și felicită imbinare a prozei cu prozodia, un gest eliberator, și respectiv dacă aparținea stelei Apollinaire n-ar fi fost posibilă fără lecțiile amuzate ale melancoliei lui, trebuie să nu uităm nici de o prelungire sonoră laforgueană spre un melas romănesc dintre cele mai singulare — unversul bacovian. Laforgue cel care se înnoia se află desigur în principal în Derniers vers, apărute postum și în Des fleurs de bonne volonté, așa cum prînt-o altă coincidență autorul Plumbului, care prin Comedii în fond pentru unii critici din epocă decada, cu Stanje burheze se înscrie de fapt printre inovatori.

Murînd la 27 de ani, el revîine în inima cititorului de poezie regretat pentru dispariția atît de spectaculoasă și de prematură Rimbaud. Il mai leagă și sentimentalul propriu valorii. Ar fi auzit spunîndu-i-se: „Vous avez du genie”. Va mai fi numit de asemenea Heine al țării lui. „Dar el e mai complex, mai ezitant, mai încercînt, mai îndurerat”, îl va deplînge Marcel Aymon. Prin tragedia sa de fizic condamnat la a-și supraștina zilele sfîrșitului, cu accentul pe cotidian deci, într-un dialog precipitat cu cosmosul, „inteligent pe cit artist”, neavînd răgazul de „a se liniști, a se ordona, a se îngrijii, a se perfecționa”, cucerșe și prin faptul de a-și fi transformat în tragedie personală în avantaj: nu e implică parcă în inusit procesul său creator. Poemele de o euritmie rară, versurile în cantități metrice variabile sînt „machete, în plină ivire, sub degetele sculptorului”, poii deosebi „bolfele de lut și urma degetelor”, ca și spațiul umplut de prospețimi „portret” de Fernand Gregh.

Un rudiment, la întîmplare, de Inrudire, a-1 găsi, să fie oare un exces? De plîdă între „Mă urmărește-un gînd Ce mă îndeamnă / — Dispari mai curînd în ? și „Jécoute / Milla cloches / chantaît: les temps sont proches... ?” Sau, un delict de apostazie, de complexare, a învecina „Potop e-napoi și-nainte”, alte parturi din scene cu clariv, cu această strofă a uneia din goalele de speranțe, de gustat în original, Dumintei :

Fuit? ou aller, par ce printemps? Dehors, dimanches, rien à faire... Et ren à fair' non plus deqans...

Ohi rien à faire sur la Terre ! ?

Jules Laforgue, un minor mare, un farmec depășit care te face prizonier sfîrșitului său de veac și un spirit care n-a apucat să simtă gustul gloriei, în schimb te la cu el în viltorime. Un susplin care, cîntînd, tonifică.

Curiozități deplasate

Da, vreau să știu ! Vorbiți ! explică, cum ? să cauți, unde Pe Martorul a tot ? Căci, în lumile ce-adorm Ori vin la viață vesnic, o inimă se-ascunde ! — Ci noi avem un colț doar, din âst deseri enorm !

Un colț ! Și-acolo spații ce cursul nu și-l curmă, La infini ! Popoare de frați mai fericiți ! Ce nu vor regăsi despre noi nici chiar o urmă Cînd prin aceste zăriști vor rătăci grăbiți !

Si mai întreb, nebul de-nolăță și de frică ! O Taînă este ! nu este : crește ! Aștept în schimb ! Nimic ! Asecul cum orele picuri-picuri pică, Ci pot muri ! Eu ! Nimeni nu te-mbunează, Timp !

Să mori ! Să nu mai fi ! Să relinți în știhie ! Să fi judecat Cerul și să pleci pe ascuns ! Pe veci ! Fără a ști. E-atunci totul nebulie ! — Ci Universul cine din noapte, — atunci, l-a smuls ?

Ce gansă, Să fim ; Eh, draga mea, Chiului ?

Mari doamne și Domni mari, Voi cu surioara moartă, Deschideți la gropar Căci el vă bate-n poartă ;

Mișoși de nu veți fi, El vine (pe-o cărare De lună) noaptea și Vă trage de picioare !

Vint cobo, În turbare ! Morții ? Aștia n-au stare...

Notăți, c-un scris egal, În fond e-aceeși piesă, Între cheftuile de bal : Plătii mormînt și mesă.

Notăți, c-un scris egal, În fond e-aceeși piesă, Între cheftuile de bal : Plătii mormînt și mesă.

Notăți, c-un scris egal, În fond e-aceeși piesă, Între cheftuile de bal : Plătii mormînt și mesă.

Notăți, c-un scris egal, În fond e-aceeși piesă, Între cheftuile de bal : Plătii mormînt și mesă.

Notăți, c-un scris egal, În fond e-aceeși piesă, Între cheftuile de bal : Plătii mormînt și mesă.

Notăți, c-un scris egal, În fond e-aceeși piesă, Între cheftuile de bal : Plătii mormînt și mesă.

Notăți, c-un scris egal, În fond e-aceeși piesă, Între cheftuile de bal : Plătii mormînt și mesă.

Notăți, c-un scris egal, În fond e-aceeși piesă, Între cheftuile de bal : Plătii mormînt și mesă.

Notăți, c-un scris egal, În fond e-aceeși piesă, Între cheftuile de bal : Plătii mormînt și mesă.

Luceafărul

Revistă editată de UNIUNEA SCRITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor șef : Nicolae Dan Funțelă Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), A.I. Zăinescu (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA : București, Piața Școlii nr. 1, tel. 17 32 80 ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 95 Tiparul executat la : COMBINATUL POLIGRAFIC CASA ȘCINTEI